

4 ARHITEKTURA

MESEČNA REVIJA ZA GRADEVINSKU, LIKOVNU I PRIMENJENU UMETNOST
MESEČNA REVIJA ZA STAVBNO, LIKOVNO IN UPORABNO UMETNOST

ARHITEKTURA

Mesečna revija za stavbno, likovno in uporabno umetnost. - Naročilna letno Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—, posamezna številka Din 15.—. - Uprava: Gajeva ulica 9. Izdaja konzorcij »Arhitekture« (Ing. arch. Dragotin Fatur). - Odgovorni in tehnični urednik arch. Jože Mesar. - Redakcijski odbor Beograd: dr. Ing. arch. J. Dubovy, Ing. arch. M. Zloković, Ing. arch. B. Kojljć, Ing. arch. B. Maksimović. Redakcijski odbor Zagreb: arch. M. Vidaković, arch. J. Pičman, Ing. arch. Zemljak. - Redakcijski odbor Ljubljana: Ing. arch. H. Hus, Ing. arch. S. Rohrman, Ing. arch. G. Ogrin. - Grafično delo Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani (K. Čeč).

Mesečna revija za građevinsku, likovnu i primenjenu umetnost. - Pretplata godišnje Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—, pojedini broj Din 15.—. - Uprava: Gajeva ulica 9. - Izdaja Konzorcij »Arhitekture« (Ing. arch. Dragutin Fatur). - Odgovorni i tehnički urednik arch. Jože Mesar. - Redakcioni odbor Beograd: dr. Ing. arch. J. Dubovy, Ing. arch. M. Zloković, Ing. arch. B. Kojljć Ing. arch. B. Maksimović. Redakcioni odbor Zagreb: arch. M. Vidaković, arch. J. Pičman, Ing. arch. Zemljak. - Redakcioni odbor Ljubljana: Ing. arch. H. Hus, Ing. arch. S. Rohrman, Ing. arch. G. Ogrin. - Grafički radovi Jugoslovanske tiskarne u Ljubljani (K. Čeč).

Měsíční revue pro stavební, výtvarné a užité umění. - Předplatné celoročně Din 120.— do ciziny Din 150.—, jednotlivé číslo Din 15.—. - Administrace: Ljubljana, Gajeva ulice 9. - Vydává Konsorcium »Arhitektury« (Ing. arch. Dragotin Fatur). - Odpovědný redaktor arch. Jos. Mesar. - Grafickou práci provádí Jugoslovanská tiskárna, Ljubljana (K. Čeč).

Revue mensuelle de l'architecture et de l'art. - Prix de l'abonnement annuel Din 120.— pour l'étranger Din 150.—, le numéro Din 15.—. - Rédaction: Ljubljana, Gajeva ulica 9. - Publiée par l'association »Arhitektura« (Ing. arch. Dragotin Fatur). - Rédacteur responsable: arch. Jože Mesar. Travail graphique: Jugoslovanska tiskarna, Ljubljana (K. Čeč).

Monatliche Zeitschrift für Baukunst, bildende und angewandte Kunst. - Bezugspreis jährlich Din 120.—, für das Ausland 150.—, Einzelnummer Din 15.—. - Administration: Ljubljana, Gajeva ulica 9. - Herausgegeben vom Konsortium »Arhitektura« (Ing. arch. Dragotin Fatur). - Verantwortlicher Redakteur: arch. Jože Mesar. - Graphische Ausstattung: Jugoslovanska tiskarna, Ljubljana (K. Čeč).

VSEBINA: Leko: Dom saveza nabavljajčkih zadruga državnih službenika u Beogradu 97/99 Fatur, Kos, Platner: Osnovna šola v Rušah 99/102 Kojljć: Privatna zgrada u Beogradu i Sokolski dom u Beogradu 103 Weissmann: Đačka menza u Zagrebu 104/107 Strajnić: Savremena arhitektura Jugoslovena 118/113 Dobrović: Banska palata u Skoplju 108, Opštinska kafana u Dubrovniku 109/111, Hotel na Lapadu 112, Stanica »Beograd-Dunav« 113/114 Dobrović: Uređenje »Terase« na Terazijama u Beogradu 114/118 Rohrman: Terazijske Terasa u Beogradu 118/120 Kregar: Regulacija Brežić 120/122 Dubovy: Radionica P. Jankovića 123 Körner: Dvorana u stanbenoj kući gen. dir. Bergiusa, Heidelberg 124 Mesar: Oprema delovne sobe 125 Fatur, Kos, Platner: Soba poklicne žene 125 126, Soba gospoda 127, Oprema delavnice 128

IV. BRUNČIČ

STAVBNI IN POHIŠTVENI PLESKAR IN LIČAR

PRVOVRSTNA IN
TOČNA IZVRŠITEV
PRI SOLIDNIH CENAH

LJUBLJANA, KOLODVORSKA ULICA 12
TELEF. 3476

Ključavničarstvo

AVGUST MARTINČIČ

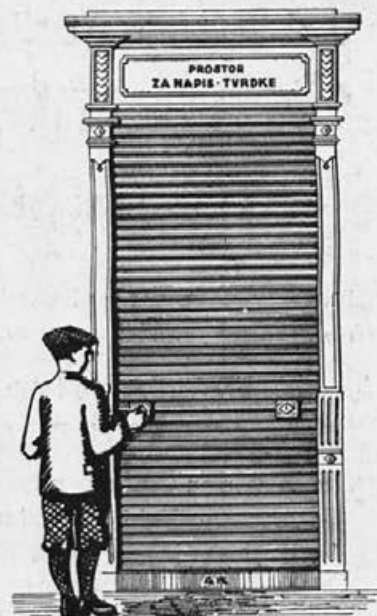
Ljubljana, Rimska cesta 14

Prvo in edino podjetje v Sloveniji za napravo jeklenih valjčnih zastorov

priporoča naprave novih valjčnih zastorov
in popravo istih po konkurenčnih cenah.
Vse pripadajoče blago stalno na skladišču

Izdeluje in se priporoča za naročila

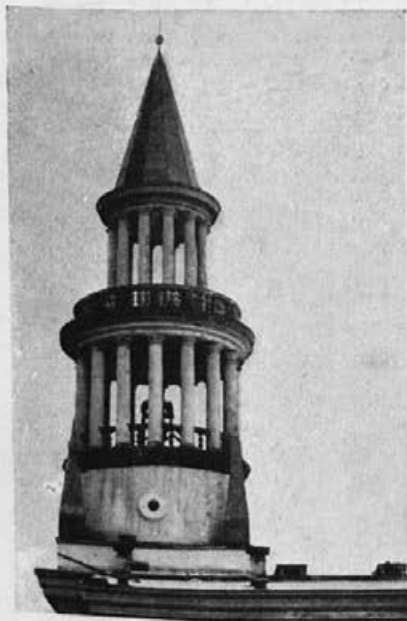
solnčnih plaht, okrižij vsake vrste od preproste do najbogatejše izpeljave; škarijasta omrežja, železja za štedilnike, ventilacije raznih vrst, razna okovja, železna vrata in okna, okrogla železna stopnišča, predpečnike iz železa in bakra itd.

USTANOVLJENO LETA 1879

STALNA ZALOGA ŠTEDILNIKOV V PRIZNANO VESTNI IN SOLIDNI IZVRŠITVI!

TELEFON ŠT. 25-53

Nova cerkev v Šiški

Ostrešje in stropovje izdelal mestni tesarski mojster

Ivan Zakotnik, Ljubljana

Kobaridska ulica št. 45, telefon št. 23-79

Izvršuje **moderna in arhitektonska** poslopja, vrtno lope, paviljone, čebelnjake, ledenice, portale, ostrešja za hiše, vile, palače, cerkve in zvonike, stopnice, razne stropne in tla, ogrodja, mostove, jezove, žage, mline, lesene ograje itd. — Parna žaga. **Tovarna domačega furnirja**, zaloga eksotičnega furnirja, trdega prekuhanega lesa za mizarje in vezanih plošč.

Stebrovje in ostale cementne naprave je izvršila tovarna cementnih izdelkov

Dominik Battelino

nasl. sin, Ljubljana, Slomškova 19

Telefon števil. 25-50

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

Gradbeno podjetje

G. Tönnies d. z o. z.

Ustanovlj. 1846

Ljubljana, Dunajska 25

Telefon št 2563

Izvršuje vsakovrstne visoke in talne zgradbe, projekte, proračune

**Stavbarstvo, tesarstvo,
opekarna, gramoznica**

Stalna zaloga vsega gradbenega
materijala na skladišču
Šmartinska cesta št. 21

Brzojavke: Tönnies Ljubljana

**JOSIP KARMELJ
LJUBLJANA**

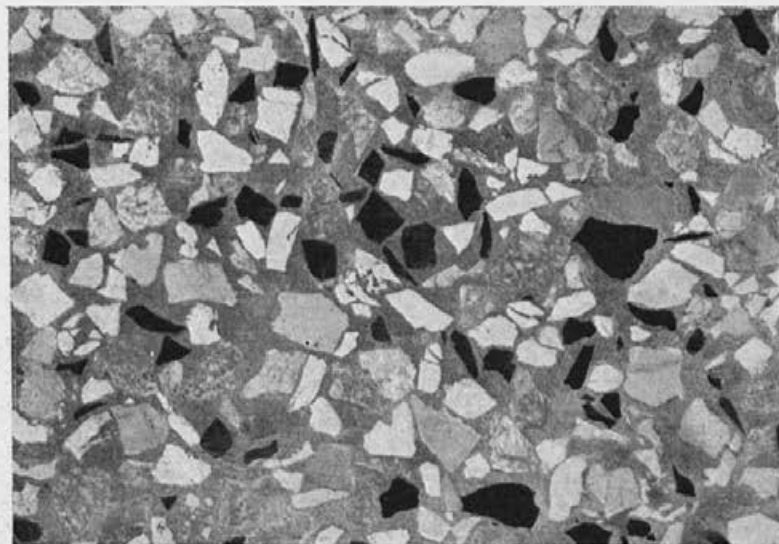
GOSPOSKA ULICA ŠT. 16

**STAVBNO, GALANTERIJSKO
IN UMETNO KLEPARSTVO**

*

Izdelava vsakovrstnih bakrenih kotlov. Pocinkanje in pocinjenje železnih izdelkov in kritje streh z lesnim cementom.

TERRAZZO

FRANC ŠERBEC
GLINCE IX. • ŠT. 21 • VIČ-LJUBLJANA

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

SOBNO SLIKARSTVO

ALBERT ŠPELETIČ

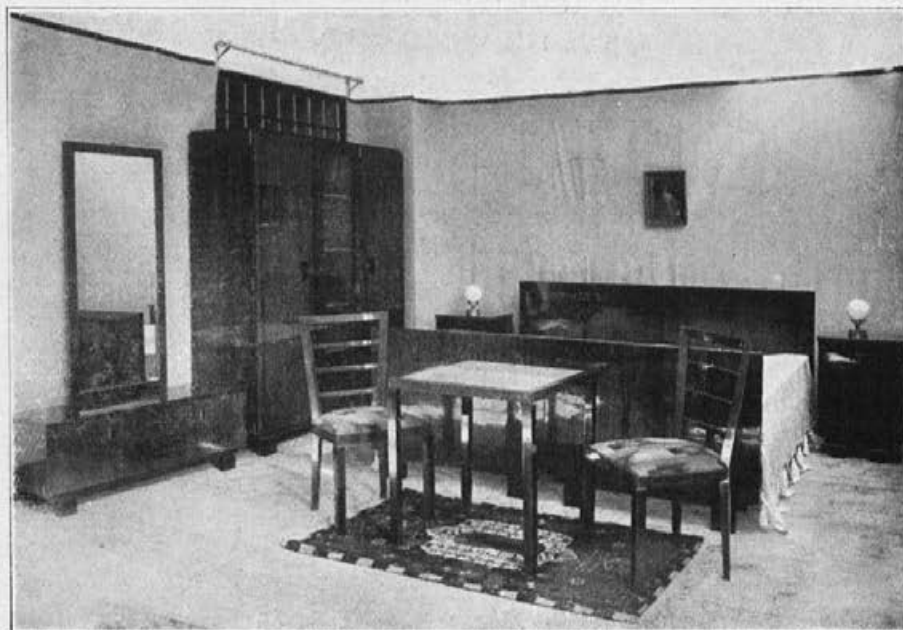

FR. REBERNIK
*stavbeni in pohištveni
pleskar in ličar*
Ljubljana
Komenskega ulica 22.
Telefon 3177.
*Predno oddajaš
pleskarska in ličarska dela,
obrni se na nas!*
*Cene konkurenčne!
Delo jamčeno!*

TVORNICA POHIŠTVA

»**JAVOR**«

LOGATEC

LJUBLJANA

Masarykova cesta
(Vzajemna zavarovalnica)

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

KERAMIKA tovarna peči

KERAMIKA tovarna štedilnikov

KERAMIKA tovarna kamenine

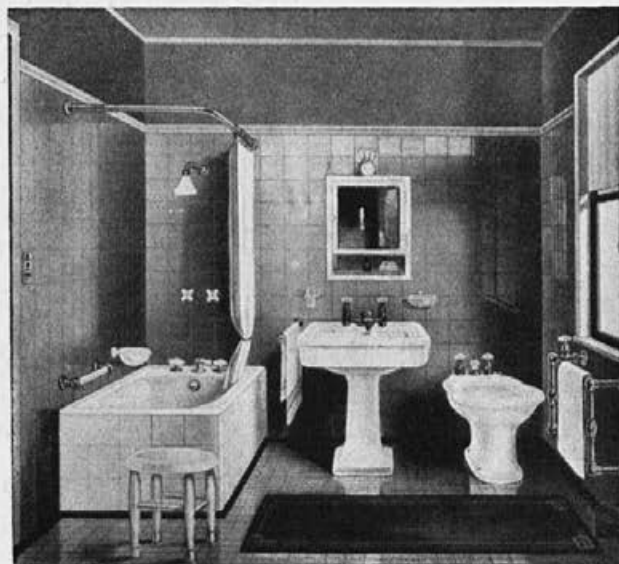
KERAMIKA tovarna
šamotnih izdelkov

J. KLEMENČIČ DRUŽBA
Z O. Z. NOVO MESTO

Kleparstvo, inštalacija vodovoda,
sanitarne naprave

ECKER L. M. SINOVA

LJUBLJANA, SLOMSKOVA ULICA 4
Tel. interurb. 2933

Ljubljanski nebotičnik, opremljen s
pomičnimi okni

(Schiebefenster)
patent ŠENICA

Roleti, portali
in gladka vrata
(lastni izum)

JOŽEF ŠENICA

LJUBLJANA
DUNAJSKA C. - BEŽIGRAD 6
Telefon št. 28-71

Paris 1912

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

IZVRŠUJE VSA PLESKARSKA
DELA V MESTU IN NA DEŽELI
PO KONKURENČNIH CENAH
PRI PRAVILNI UPORABI
VEČLETNA GARANCIJA

IVAN GENUSSI

PLESKARSTVO

LJUBLJANA, IGRIŠKA ULICA 10

Stuermanova premlčna okna, državni
nemški in mnogi inozemski patenti.
Posebno se priporočajo za hotele, re-
stavracije, vile, šole, sanatorije i. t. d.
Premakljiva dela, obojestransko v ko-
vinastih členskih tračnicah tekoča,
dajeta sigurnost: polnega zapaha,
lahkega teka brez trenja, ker se les
in barva ne dotikata, popolnega
higijenskega zračenja in lahkega
premikanja, čiščenja brez vsake
nevarnosti, ker se dasta oba dela na
znotraj odpreti. — Izdeluje specialna

stavbna mizarska tvornica
M. Gogala - Bled I.

Telefon 52

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

OTEL MIKLIČ

LJUBLJANA, vis-à-vis gl. kolodvora

Nova zgradba, moderno urejeno, 100 sob, v vsaki sobi tekoča voda, centralna kurjava, kopalnice, lift, garaže. Prijetno bivanje in nizke cene! Vis-à-vis pošta in telegraf, tramvajska in avto-postaja. Dva salona za klube, seje in prireditelje brezplačno na razpolago. Potovalna pisarna „PUTNIK“, prodaja vozni listkov in menjalnica v hiši. ● ● ●

Fr. Strupi * Celje

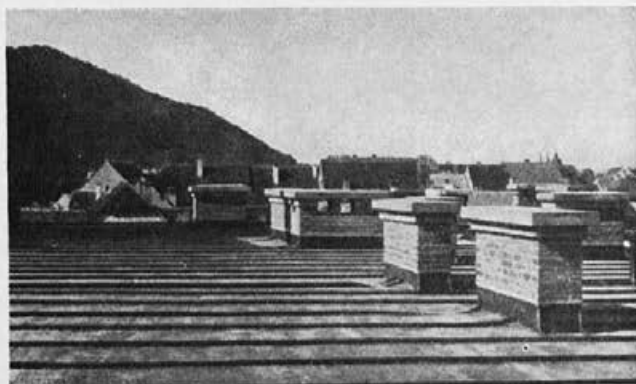
**Stavbno
in umetno
steklarstvo**

Zaloga navadnih, solinskih, specialnih, zrcalnih, motnih, opalnih, barvanih, ornamentnih, robotih in žičnih šip, steklenih plošč za tla-kovanje, steklenih strešnikov ter zidakov.

Bogata izbira najfinejšega češkega porcelana in stekla, brušenih zrcal in modernih okvirov.

Stavba Pokojninskega zavoda v Celju, na kateri izvršuje tvrdka vsa steklarska dela.

KARL KOŠTAMAJ CELJE

Tovarniška ul. 10 (Gaberje)

Kleparska in krovna dela, strelvodne instalacije in strelvodne preizkušnje. Lesni cement, Presskiesdach, izolacije

Lesene rolete in žaluzije, platnene zavese, damastroloje (medokenske zavese)

vseh vrst in
barv izdeluje
v vsaki količini

I. BERNIK

LJUBLJANA

Linhartova ulica 16

Tvornice opeke in peči

F. P. VIDIC & Komp.

ANTON KOVAČIČ

LJUBLJANA

Prešernova ulica šte. 3

Se priporočajo za dobavo raznega stavbnega materiala, in sicer: prvovrstni zarezan strešnik, zidake, šamotno opeko, kameninaste cevi, Portland-cement itd. Prvovrstne glinaste peči raznih modernih oblik in barv. Štedilnike, obložene z domačimi pečnicami in češkimi emajl. ploščicami. Obložitev sten v kopalnicah, kuhinjah, mesnicah itd.

Najboljša in točna postrežba

B. JANČAR

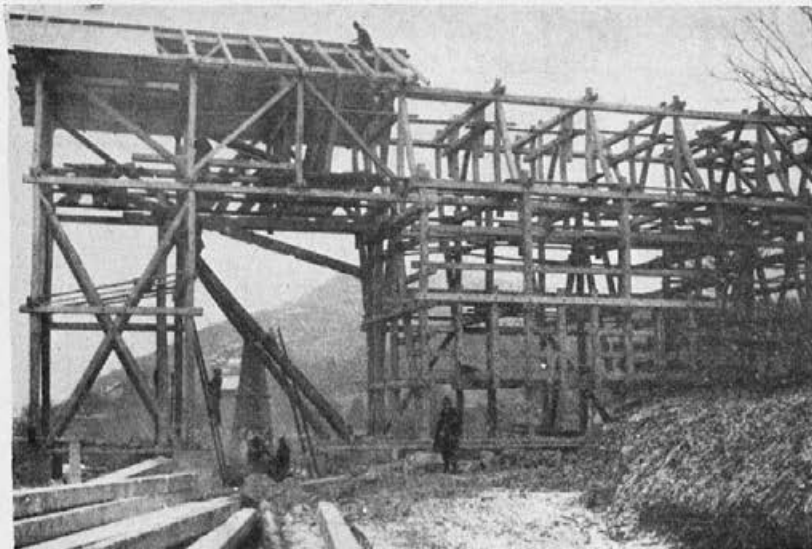
LJUBLJANA, BREG 6

PLESKARSTVO IN

SOBOSLIKARSTVO

Prvovrstna
in točna
izvršitev
po solidnih
cenah ●

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

VINKO KUKOVEC

obl. konces. mestni tesarski mojster

CELJE-LAVA

Žična železnica in apnenik
Zagrad pri Celju
tvornice za dušik, Ruše

izvršuje vsakovrstna tesarska dela, moderne stavbe, ostrešja za hiše, vile, tovarne in cerkve, stropne in razna tla, paviljone, verande, stopnice, ledenice in ograje. Gradnja mostov, mlinov in jezov

REPŠE IGNAC

TVORNICA IN ZALOGA POHIŠTVA

LJUBLJANA

DVORNI TRG 1

TELEFON 3228

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

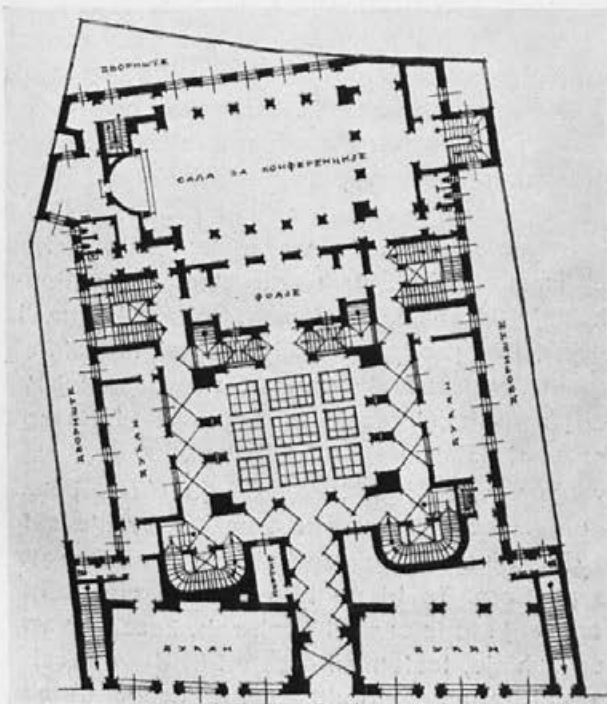

Ing. arch. Dimitrije M. Leko, Beograd

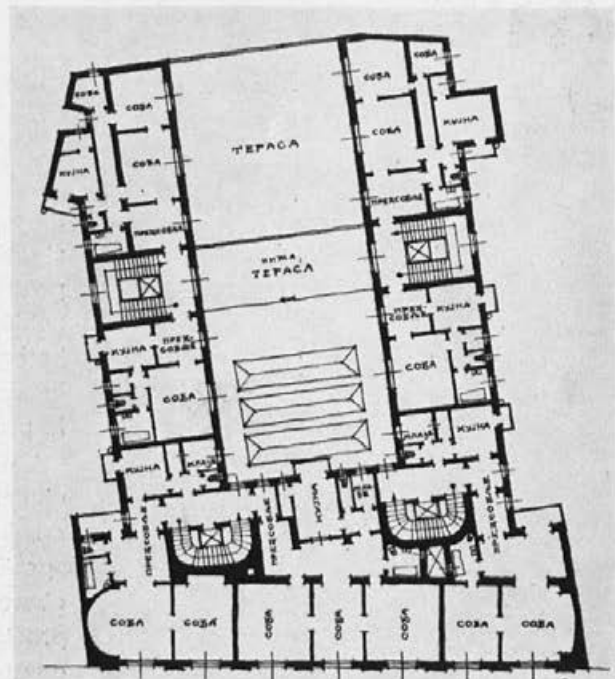
**DOM SAVEZA NABAVALJAČKIH ZADRUGA DRŽAVNIH SLUŽBENIKA
U BEOGRADU, POENKAREOVA 21**

Na poligonalni parceli različnih kotov je zamišljen tločrt, ki kaže jasno aksijonalno koncepcijo baročnega stila s svojim paralelizmom obcestnega trakta in ceste ter dvoriščnega trakta s podolžno stranico parcele. Vse nepravilnosti parcelne oblike so koncentrirane v masivnih zidnih enotah okoli stopnišč ter v stranskih prostorih, kjer ni potrebno posvečati tolike pažnje talnemu oblikovanju.

Pritličje je skoraj povsem zazidano ter je namenjeno poslovnim lokalom. Ob cesti so razvrščeni trgovski prostori z vsemi pritiklinami. V glavni središčni osi fasade se nahaja vhod v samo poslopje in centralno halo, ki je razsvetljena od zgoraj ter tvori nekakšen

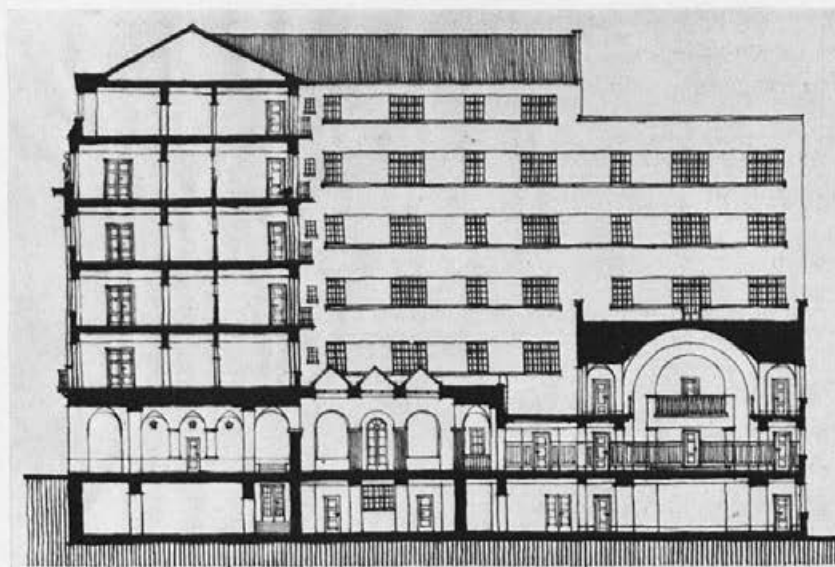
Osnova prizemlja

Osnova II, III, i IV. sprata

Ing. arch. D. M. Leko, Beograd

Dom saveza Nabavljачkih Zadruga
državnih službenika, Beograd

Presek

Celokupni izgled sa ulice

osrednji komunikacijski prostor ali pokrito dvorišče za vse poslopje. Od tu prideš v veliko sejno dvorano, obdano z obhodnimi hodniki, balkoni in galerijo, razen tega pa imaš iz hale dostop k četverim stopniščem, ki vodijo v višje etaže, namenjene za pisarne in stanovanja.

Tločrt stanovanjskih etaž je razdeljen v dve polovici: v obcestni in v obdvoriščni stanovanjski del. V prvem so nameščena večsobna stanovanja, v drugem pa enosobna ter stanovanja z dvema sobama in kabinetom. Iz tločrtov posameznih stanovanj je razvidna jasna skladnost med glavnimi in stranskimi prostori. Prostori sami so deljeni v dve skupini in sicer v prostore za bivanje (sobe) in v prostore, ki služijo gospodinjstvu. Do obeh skupin vodijo posebni dohodi s stopnišča, ki omogočajo lahek in nemoten promet obeh skupin. Zvezo med obema skupinama prostorov tvori predsoba. Tako imamo v cestnem delu stavbe večja dvo- ali trosobna stanovanja. Iz predsobe, ki je direktno razsvetljena, prideš v kuhinjo, kloset, kopalnico ter sobe. Direktno iz kuhinje je dostopen predprostor, ki je nekak hodnik, ob katerem so nanizani stranski prostori za gospodinjstvo in služinčad (shramba, kloset in spalnica za služinčad). Iz predsobe vodi dohod na čistilni balkon.

Stanovanja v dvoriščnih traktih imajo slično komunikacijsko organizacijo kakor obcestna stanovanja s to razliko, da dvoriščna nimajo specialnega vhoda za gospodinjstvene prostore. To bi ne bilo tudi na mestu, ker obstoje stanovanja le iz ene ali dveh sob. Značilni vezni prostor med kuhinjo, toaletnimi prostori in dnevno sobo omogoča, da ni treba nositi jedil skozi predsobo, ki tako lahko služi kot poloficijelna sprejemnica.

Iz tločrtne koncepcije je razvidno, da se je polagala velika pažnja na to, da so vsa stanovanja, ne oziraje se na število sob, opremljena z vsem sodobnim komfortom in vsemi stranskimi prostori. Docela rigorozno je tu izvedeno situiranje sob ali na cesto ali na široko, odprto osrednje dvorišče, ki je dovolj prostorno in obsežno, tako da imajo okoli njega nanizani stanovanjski prostori dovolj zraka in luči. Ta stanovanja imajo prednost pred obcestnimi tudi v tem, da so obvarovana pred cestnim prahom in ropotom.

V vsej tločrtni koncepciji je jasna arhitektova tendenca po resnični udobnosti v okviru tradicionalnega življenja naših meščanskih družin. Ta primer nam kaže, kako lahko arhitekt nudi v najrazličnejših življenjskih načinih povsem pravi in obenem soliden moderen tločrtni koncept.

Kar se tiče zunanjšega lica, je arhitekt zamislil stavbi soliden in monumentalen, v modernem duhu zasnovan izgled. Zunanje gladke ploskve poživilja umno razmeščena plastika. Celotna zgradba palače je lep primer, kako je mogoče združiti poslovni in obenem reprezentacijski moment naših uradniških organizacij.

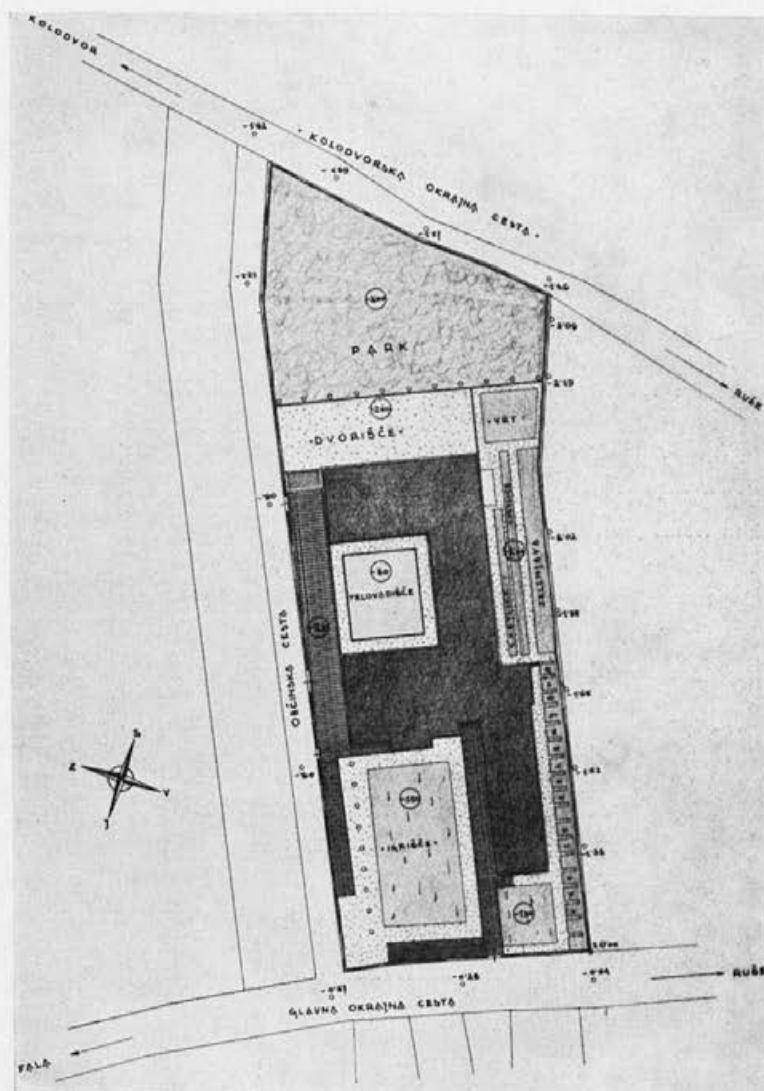
Ing. arch. Jože Platner

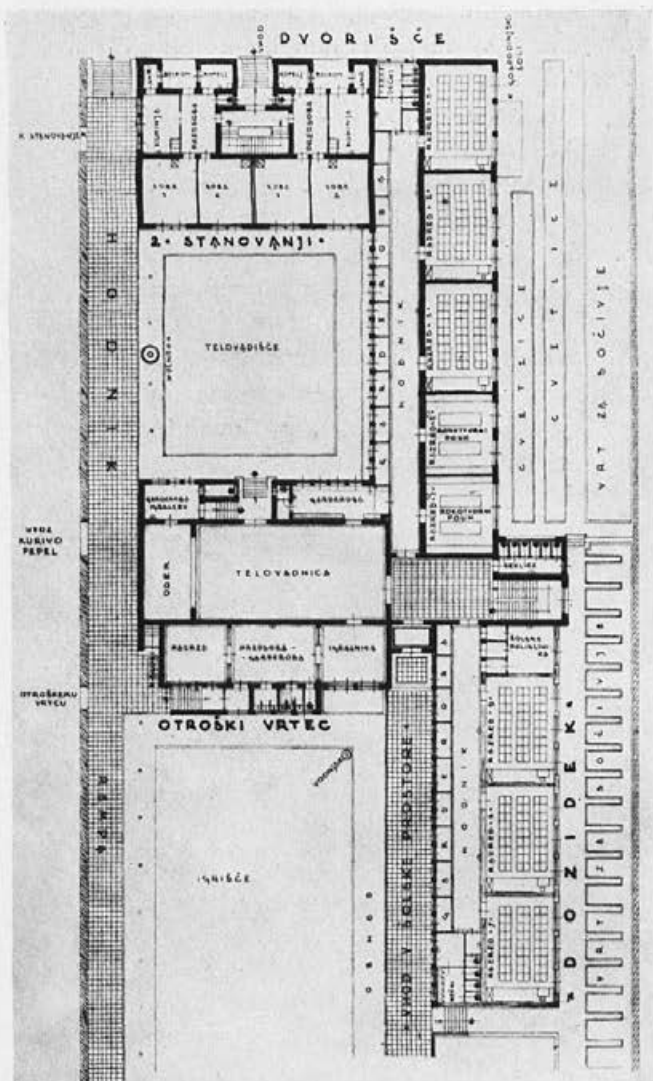
Ing. arch. Fatur, Kos, Platner. Ljubljana

OSNOVNA ŠOLA V RUŠAH.

Nekdanja osnovna šola je imela zelo ozko nalogo, razviti učencu nekoliko njegov intelekt ter tako vzbuditi njegove sposobnosti samo v enem pravcu. V svoji primitivnosti je bila verna slika in odraz svoje dobe. Z vesplošnim napredkom, z vedno hitrejšim prodiranjem človeka v »kraljestvo duha« pa se je morala tudi šola odreči svojemu ozkemu okviru. Najprej je nastopila potreba, reformirati notranjo organizacijo šolstva, učni načrt, didaktiko, metodo vzgoje. Ta reforma je šla za tem, da šola ne bodi samo suhoparna, od življenja ločena učilnica, marveč tudi — in to v prvi vrsti — vzgojevalnica v najtesnejši zvezi z življenjem. Šola bodi vzorni dom, ki vse pojave v družbi registrira, jih pred mladino demonstrira in tako vzgaja celotno osebnost učenca.

Da šola to nalogo lahko izvršuje nemoteno in v polni meri, je potrebna reforma v njeni zunanji organizaciji, med drugim tudi v načinu in kraju zi-

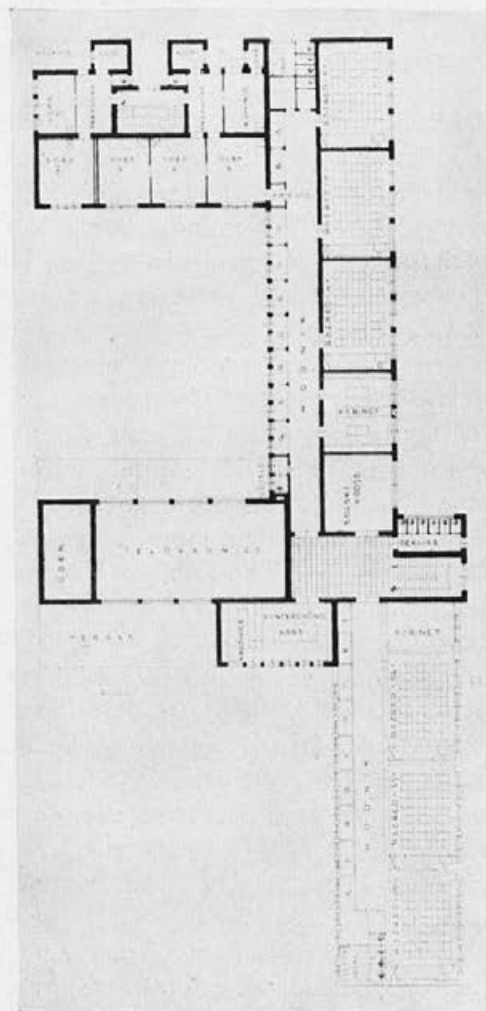
Talni načrt priremlja

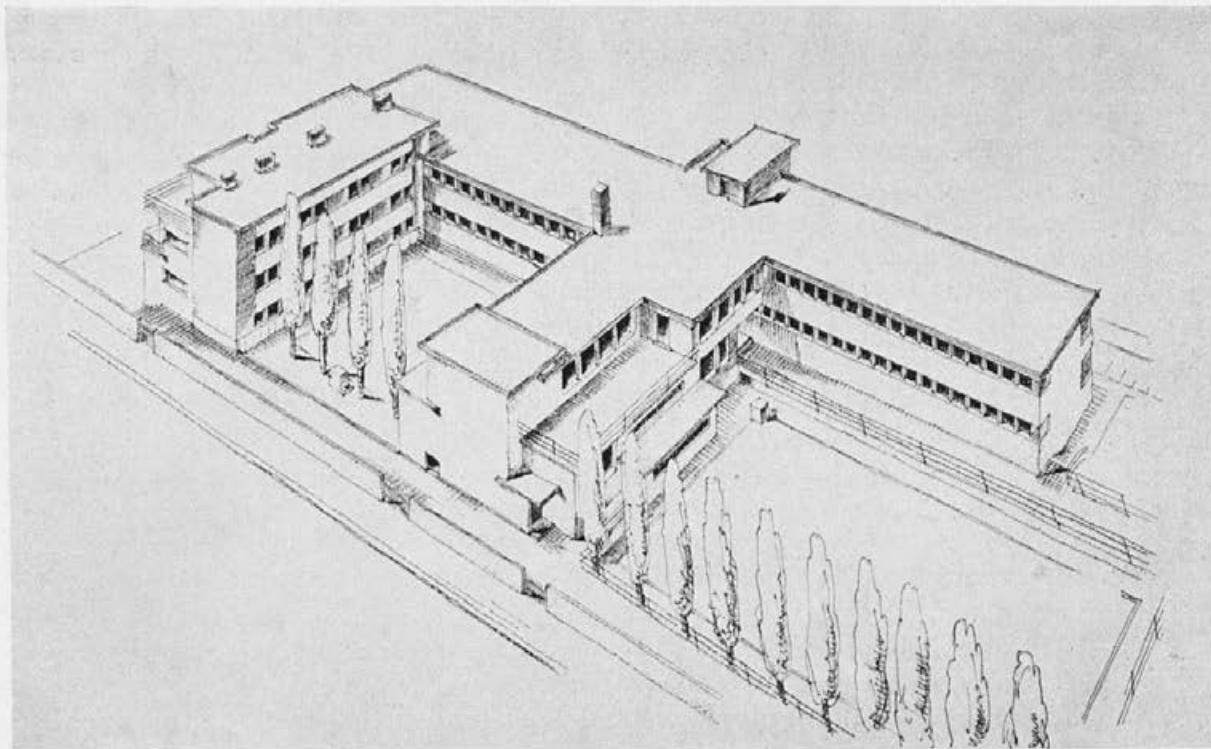
program, obenem pa je primerno oddaljena od občinske ceste, ki je zaenkrat samo še v načrtu. Projektanta je pri situiranju poslopja vodila težnja, da se stroški za gradbena dela znižajo na minimum. Zato je na danem valovitem stavbišču zamislil načrt tako, da se teren izravna z gradivom stavbnega izkopa. S to rešitvijo odpade vsak dovoz in odvoz nasipnega materiala. Z okolico je stavba z otroškim vrtcem, gospodinjstvo šolo, telovadnico in stanovanjskimi prostori tako zvezana, da se ob primernih letnih časih in lepem vremenu lahko vrši pouk v prosti naravi.

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner
Talni načrt nadstropja

dave šolskih poslopij. V starih zatohlih, mračnih, nehigijenskih in pomanjkljivih poslopijih se šolsko življenje ni moglo in se ne more razvijati po principih sodobnega socialnega življenja ter se ne more ozirati na izsledke moderne znanosti in umetnosti. Pri nas se je v tem oziru še malo storilo. Bilo bi želeli, da bi naša šolska poslopja kmalu sledila zgledom pri drugih narodih, ki so tudi v tem pogledu daleč napredovali. S predloženim načrtom je avtor skušal podati tudi pri nas vzorno šolo v arhitektonskem smislu, ki naj ne bo samo šola intelektka, nego v enaki meri vzgojevalnica, ki naj izkleše jeklen značaj, razvije lepo čustvo in s pravilno sistematiko utrdi telo pri našem naraščanju.

Projektirana stavba je postavljena 15 m od glavne okrajne ceste, kakor je to zahteval

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner

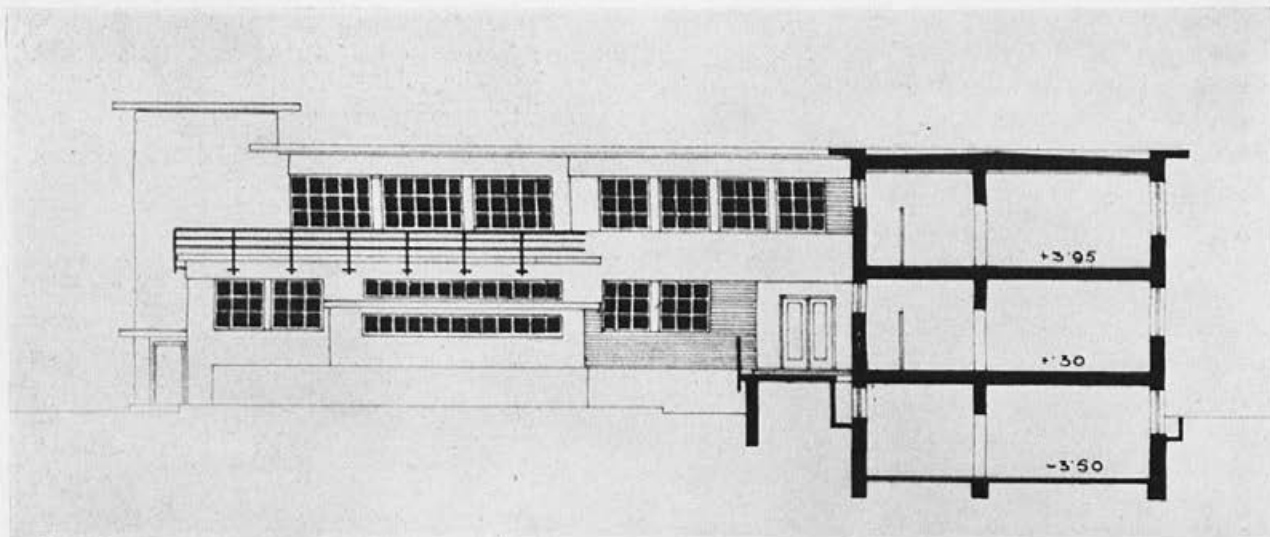
Osnovna šola v Rušah

Do poslopja te popelje več dohodov; glavni dohod je predviden z glavne okrajne ceste, do otroškega vrtca in stanovanjskega dela poslopja vodita pa dva separirana dohoda z novo projektirane občinske ceste.

Stavba sama obsega oddelek za šolske prostore, prizidek istih in oddelek za stanovanja.

Šolski del stavbe obsega sledeče prostore: 12 učnih prostorov, vsak za 50 otrok, 2 učna prostora za rokotvorni pouk, vsak za 30 otrok, učilnico in večjo igralnico za 40 otrok otroškega vrtca, konferenčno sobo, pisarno ter dva učna kabineta. Stranišča so ločena za dečke in deklice; otroški vrtec ima svoja posebna stranišča. V suterenu se nahaja jedilnica in kuhinja, uporabna za šolsko kuhinjo in gospodinjsko šolo. K strogo šolskim prostorom spadajo še garderobe, ločene po razredih, poliklinika in telovadnica z malim odrom, uporabljiva za šolske slavnosti ter kopalnica.

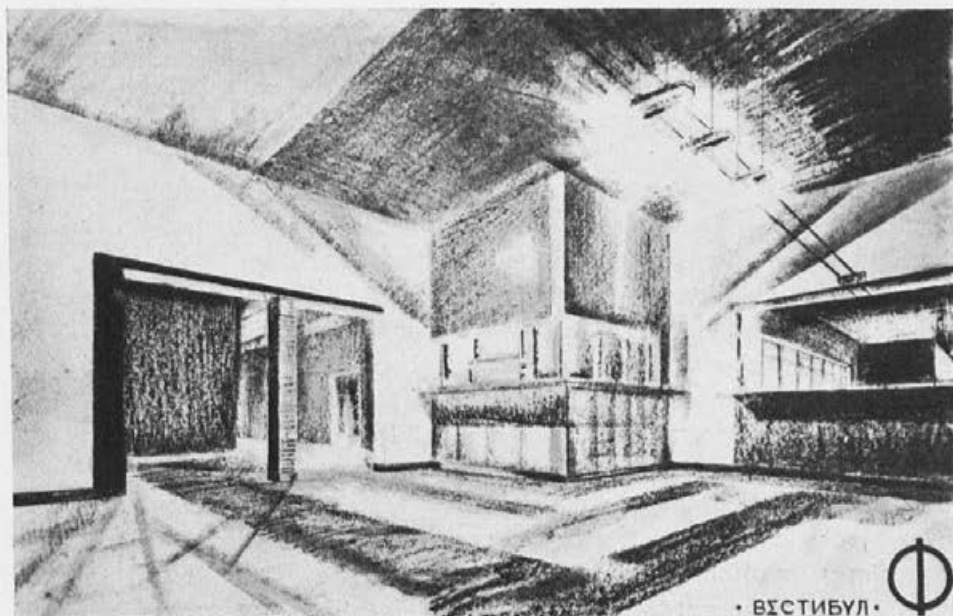
Otroški vrtec je višinsko situiran enako z ostalimi šolskimi prostori, predvsem s telovadnico, katera lahko služi kot posebna igralnica otroškemu vrtcu. Po rampi je le-ta neposredno zezvan s prostim solničnim igriščem. Telovadnica s svojim prostim telovadiščem je postavljena tako, da lahko služi, ne oziraje se na same šolske potrebe, vsem lokalnim prosvetnim zahtevam in obči telesni vzgoji. Učni sobi za rokotvorni pouk se nahajata v pritličju; gospodinjska šola odnosno šolska kuhinja, ki leži, kot rečeno, v suterenu, je v direktni zvezi z vrtom za sočivje ter cvetličnim vrtom. Ta zveza se obenem lahko porablja kot poseben vhod v gospodinjsko šolo. Naj omenim še, da imata jedilnica in kuhinja križno razsvetljavo in da je zamišljena notranja ureditev teh prostorov, ki popolnoma odgovarja modernim predpisom in zahtevam. Kopalnica je opremljena s 15 prhami, ob njej pa se nahaja trodelna garderoba. Princip trodelnosti omogoča čim bolj ekonomično izrabo časa, odnosno hitrejšo razvrstitev učencev in učenk pri kopanju.

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner

Osnovna šola v Rušah — Prerez

Stanovanjski del poslopja je popolnoma ločen od šolskega. To je seveda prednost, ki omogoča, da se gradnja celotnega poslopja lahko razdeli v dve etapi, pa se prvo gradi nujnejši šolski del, pozneje pa še stanovanjski. Istočasno pa tvori stanovanjski trakt harmonično enoto v okviru celotne zasnove. Separatni moment tega trakta je naglašen tudi z dejstvom, da je projektirano lastno dvorišče in park odnosno vrt na severni strani, t. j. proti okrajni cesti, ki pelje na kolodvor.

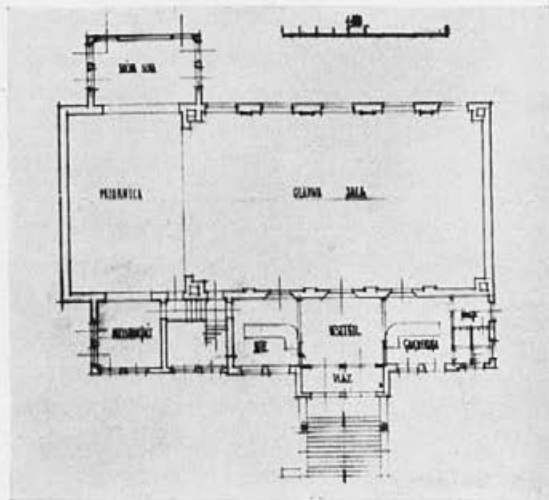
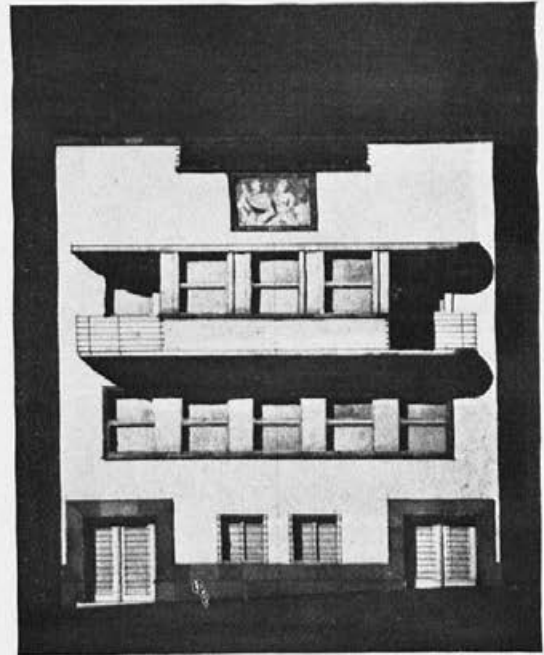

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana

Skica

GLAVNI IZGLED JEDNE PRIVATNE ZGRADE U BEOGRADU

Zgrada ima prizemlje i sprat. Tu su uređena dva stana svaki od četiri sobe i ostalih prinadležnosti. U spratu nalazi se stan sopstvenika, a prizemni je stan za izdavanje. Glavni ulaz u zgradu nahodi se levo i postavljen je u visinu suterena, što je omogućeno iskorišćenjem velikog pada terena. Na taj način prizemlje je identično spratu. Sa desne strane zgrade nalazi se garaža.

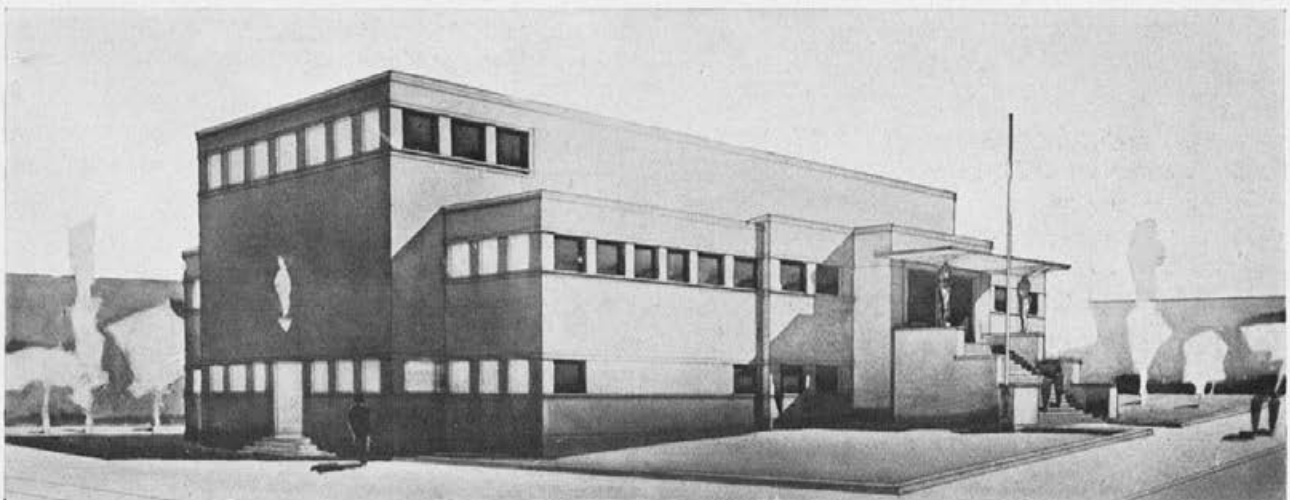

Ing. arch. Branislav Kojić, Beograd

SOKOLSKI DOM — BEOGRAD III.

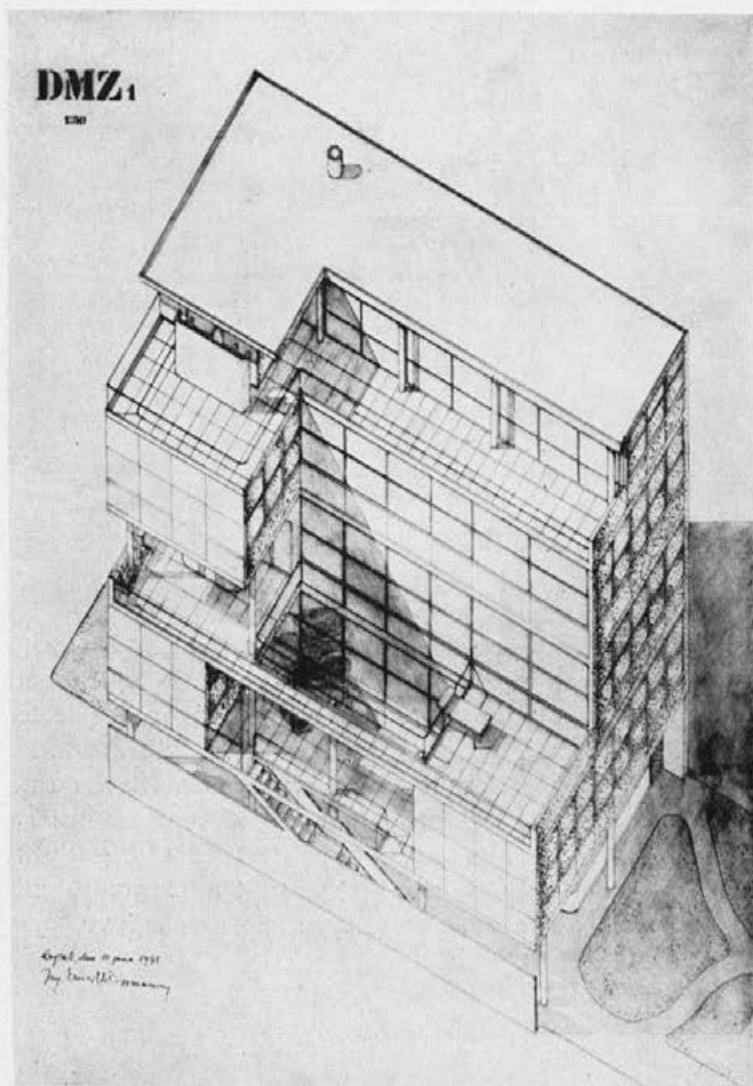
U prizemlju je glavni ulaz za publiku sa vestibilom, garderobom i toaletama. Iskorišćujući pad terena, a u interesu štednje, ulaz za vežbače, svlačionice i tuševi nalaze se u suterenu. Iz ovih prostorija dolazi se zasebnim stepeništem u salu. Glavna sala je s jedne strane produžena u veliku pozornicu sa dvema sporednim pozornicama. Ova će sala poslužiti i za kulturne svrhe celog jednog kraja Beograda, gde za sada nema veće sale, pogodne za skupove, predavanja i za zabavu.

Ing. arch. B. Kojić, Beograd
Sokolski dom — tlocrt i izgled

DAČKA MENZA U ZAGREBU

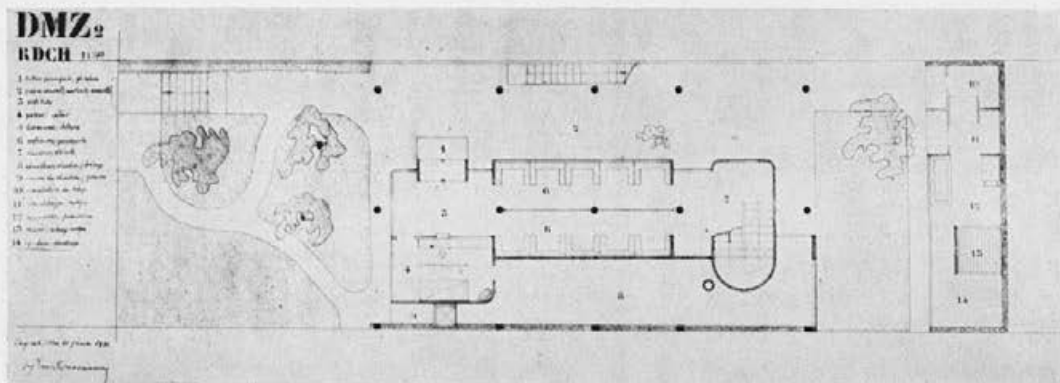
Zgrada dačke menze ima se podići u dvorištu zgrade školske poliklinike u Zagrebu. Gradilište svojom dužom osi leži od istoka prema zapadu. Mala širina gradilišta ne

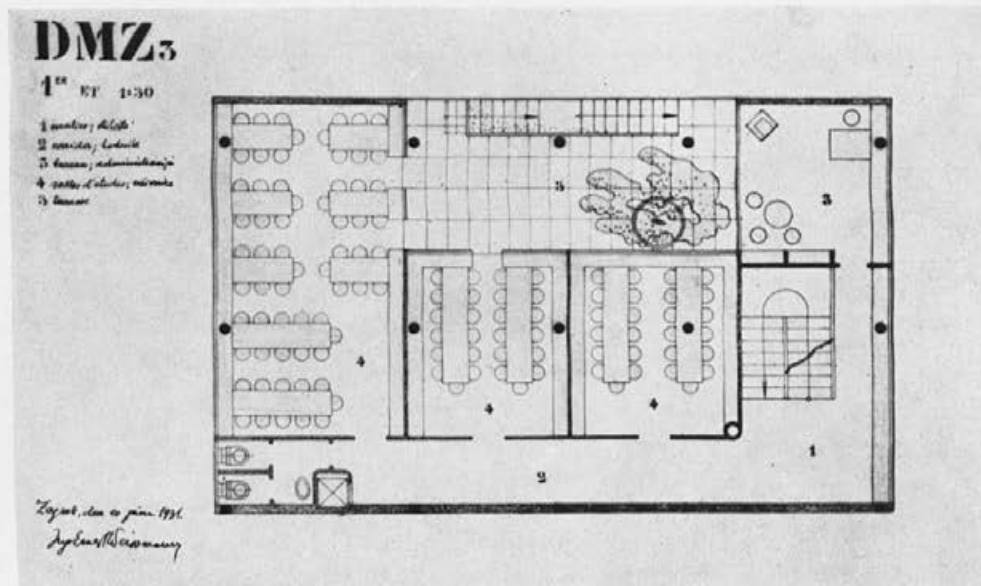
dopušta izravni smještaj zgrade prema jugu. To nas je navelo, da izgradimo zgradu u prizemlju tek djelomično i da tako sačuvamo spoj prednjeg i stražnjeg dijela dvorišta, u kojem ovaj natkriti dio vrlo dobro služi. U drugim je spratovima uz pomoć odabrane konstrukcije uspješno smjestiti sve prostorije onako, kako je to za njihovu valjanost — što se rasvjetljenja, zračenja i izolacije tiče — najpovoljnije. Odabrani način konstrukcije, t. j. okosnica od armirano betonskih stupova, koji nose platformu u visini katova, daje mogućnost najbolje i najkorisnije podjele prostorija, jer nema krutih nosivih stijena. Lagane stijene (staklo, heraklit, stanični beton, solomit, šuplja cigla i t. d.) mogu se izvoditi prema potrebi i funkciji prostorija.

Uz vestibul u prizemlju je vratar-ska loža sa dobrim pregledom nad cijelim prometom unutra i izvan zgrade. Direktna veza ima sa vestibilom, garderobama, prostorom za dobave (lift za kuhinju) i ložionom. Garderoba je podijeljena na muški i na ženski odio, a pretinci su izvedeni iz žičnog pletiva (higijena, zračenje, čišćenje i dezinfekcija pretinaca). Preko garderobe ulazi se stubištem na više spratove.

Arch.
E. Weissmann

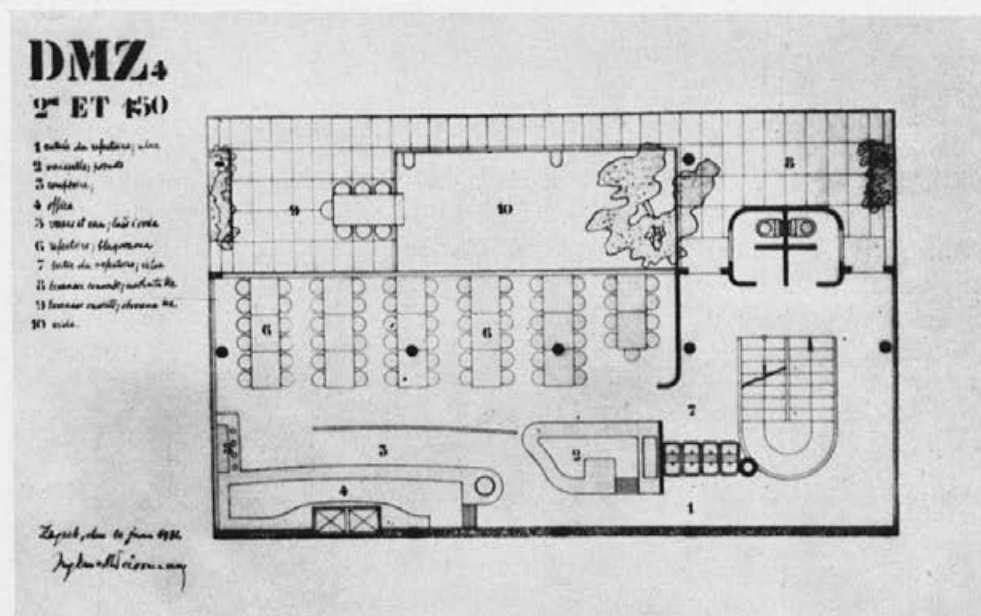

Dačka menza
Prizemlje

Arch. E. Weissmann

Dačka menza — 1 sprat

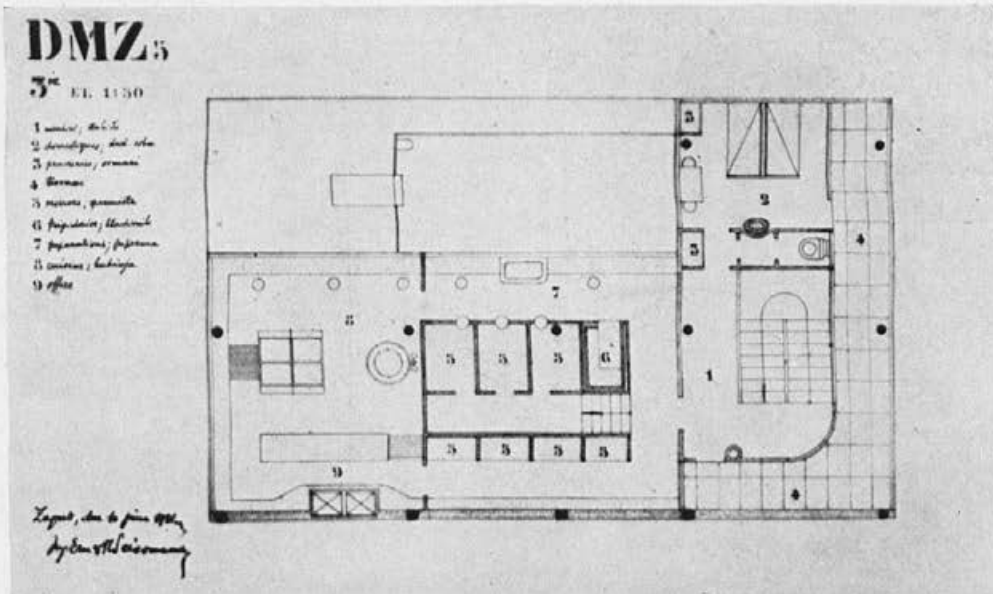

Arch. E. Weissmann

Dačka menza — 2 sprat

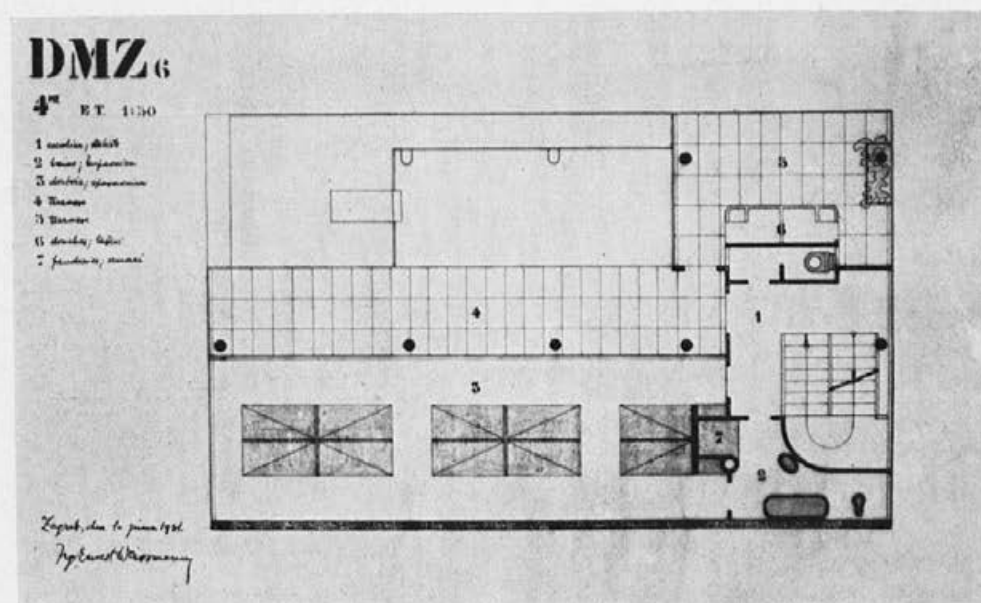
U posebnoj zgradi u dnu gradilišta nalazi se perionica rublja. Školska poliklinika nema svoje vlastite perionice, pa će se i rublje iz ordinacija tamo prati. Zato je predviđena dezinfekcija rublja, koja ima da posluži prije samog pranja.

Sa vestibula i stubišta direktno su pristupačne učione (jedna velika skupna za 64 osobe i dvije manje za po 26 osoba). U prvom katu nalazi se još uredska prostorija za administraciju. Sve ove prostorije otvaraju se prema centralnoj terasi, smještenoj na jug. Ta je terasa pomoćnim vanjskim stubištem spojena s natkritim dvorištem na nivou terena.

Arch. E. Weissmann

Dačka menza — 3 sprat

Arch. E. Weissmann

Dačka menza — 4 sprat

Sa stubišta ulazi se kroz prostoriju za pranje u blagovaonu. Ona ima zajedno sa pripremom i perionicom suda 73 m². Naš raspored smještava 69 osoba u blagovaonicu (ljeti sa terasom i više). Vrijeme je ručka od 12 do 14 sati, t. j. 2 sata, pa se prema tome svaka od 300 osoba, koje će se u menzi hraniti, smije da bavi u blagovaonici oko 28 minuta. To je prekratko vrijeme a da bi svatko bio poslužen kao u familiji. Po uzoru sličnih institucija u Francuskoj i Americi predlažemo, da se svatko sam posluži. Uz ulaz u blagovaonicu smješten je prostor, gdje svatko uzme pladanj, pribor i kruh, a onda prolazeći uz office dobije svoj obrok juhe, mesa, variva i t. d.. (Sve je to dobavljeno

iz kuhinje liftom i smješteno na zagrijevanom stolu.) Pri kraju ovog office-a nalazi se mjesto za čaše i vodu. Na izlazu iz blagovaonice mora svatko predati svoje upotrijebljeno posuđe u istom prostoru, gdje ga je i primio. Tu se suđe opere i stavlja nanovo u promet. Ulaz i izlaz iz dvorane su prema tome naravno i podijeljeni. Taj raspored dopušta kontinuirani rad kuhinje i blagovaonice bez uzaludnog čekanja i gubljenja vremena. U sve ostalo vrijeme može blagovaonica da posluži i kao učionica. Ispred blagovaonice nalaze se otvorene i natkrите terase. One su najuže povezane sa blagovaonicom.

Kuhinja je smještena u katu iznad blagovaonice a ne ispod nje zato, da se izbjegne svako zaudaranje i širenje kuhinjskog zadaha po zgradi. Za kuhinju i spremišta (zamišljeno kao silosi) stoje na raspoloženje 73 m². Iz hladionika i spremišta dolazi prijesna hrana preko priprema u kuhinju, a odatle se gotova hrana preko office-a liftom dobavlja u niži sprat u blagovaonicu. Spremišta za gotovu hranu (t. j. onu koja dolazi izravno na stol) kao i spremište za rublje u direktnoj su vezi sa office-om. U trećem katu nalazi se još soba za dvije služavke, u spoju sa terasom.

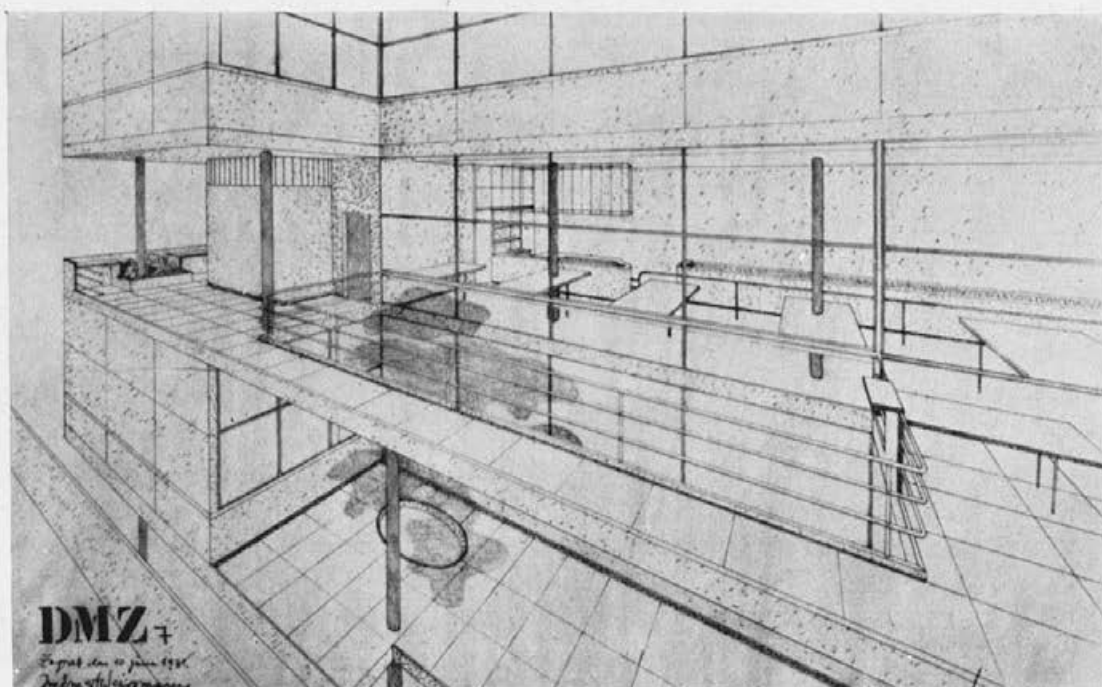
IV. kat zaprema spavaonica za deset osoba; ona ima svoju kupaonicu i vezana je direktno sa terasom za sunčanje. Na terasi se nalaze dva tuša, a upotrebljavaju se za vrijeme sunčanja djece.

Krov kuće izveden je kao terasa i može i on da posluži za sunčanje.

Odabrani način konstrukcije dopustio nam je, da sve prostorije osvijetlimo i zračimo najdirektnije i da dobijemo još i 335 m² otvorenih i natkrіtih terasa.

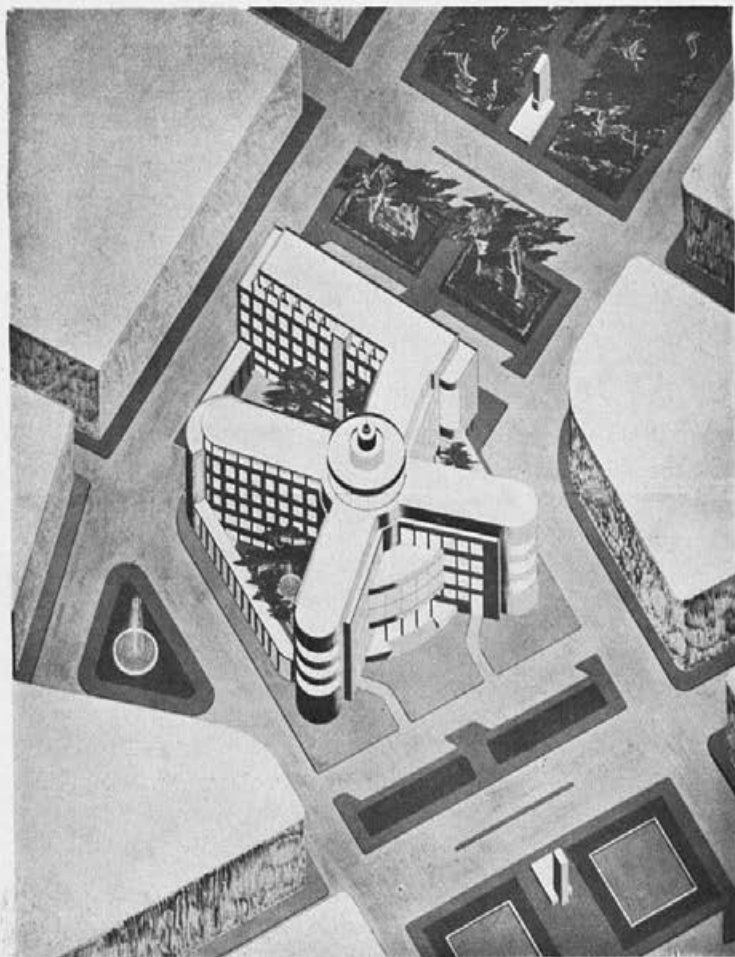
U interesu higijene i ekonomije zgrada ne zadrži nikakvih podrumskih prostorija.

Arch. E. Weissmann

Arch. E. Weissmann, Zagreb

Dačka menza, terasa u II. spratu

Ing. arch. Nikola Dobrović
 Konkurni projekat za bansku palatu u Skoplju
 I. nagrada
 Aksonometrija

Donosimo u prevodu ovaj značajan članak umetničkog kritičara Koste Strajnića koji je izašao na češkom jeziku u uglednom praškom časopisu »Architekt« br. 10, 1930)

SAVREMENA ARHITEKTURA JUGOSLOVENA

Uredništvo.

Nikola Dobrović i njegovo značenje.

U oblasti arhitekture Jugosloveni su u novije doba pokazali značajnije rezultate. Sve do početka ovog veka, jugoslovenski arhitekti radili su, najvećim delom, šablonski i ropski, kopirajući bečke, mađarske i francuske eklektike koji su se inspirisali historijskim stilovima. Istom zaslugom Otta Wagnera i njegove delatnosti na bečkoj Akademiji, Jugosloveni su dobili nekoliko arhitekata koji su sa znanjem i ukusom primenjivali principe čuvenog bečkog profesora. Među njima najviše se istakao Slovenac Josip **Plečnik**. On je niz godina živeo u Beču i Pragu i stekao reputaciju velikog umetnika. Koliko su kulturni Česi cenili njegove sposobnosti, najbolji je dokaz što su mu poverili arhitektonsku obnovu Hradčana, rezidencije predsednika Masaryka.

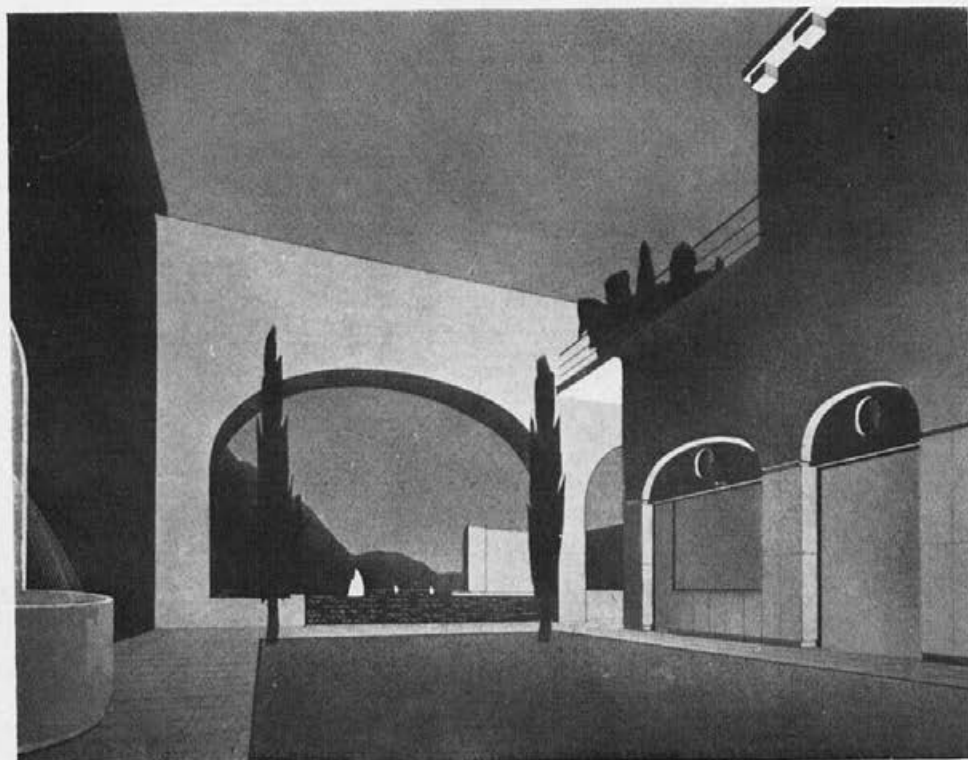
Delujući dugo vremena kao profesor na Umetničko obrtničkoj školi u Pragu, on je vaspitao znatan broj arhitekata. Posle rata, Plečnik je preuzeo katedru arhitekture na Tehnici u Ljubljani. Iako odsad stalno živi u slovenačkom glavnom mestu, on nije napustio radove restauriranja Hradčana. Ove radove, koji su grandiozni po koncepciji, a savršeni po tehničkoj izradi, slovenački majstor izvodi već preko deset godina. Pošto

poseduje sve osobine bogodanog umetnika, nikakvo čudo što Plečnik kao nastavnik vrši ogroman uticaj na svoje đake u Ljubljani. Blagodareći njegovim sjajnim pedagoškim sposobnostima, Slovenci imaju nekoliko mlađih arhitekata koji rade u duhu svog velikog učitelja.

Dok Ljubljana ima u Plečniku genijalnog vodja i učitelja, Zagreb je danas bez arhitekta koji bi igrao vodeću ulogu. Početkom ovoga veka, u Zagrebu je počelo delovati nekoliko arhitekata koji su studirali u Nemačkoj i u Beču, u školi profesora Wagnera. Viktor **Kovačić**, Edo **Šen** i Hugo **Ehrlich** podigli su priličan broj vila, privatnih kuća i reprezentativnih građevina koje govore o solidnom tehničkom znanju i modernoj koncepciji. Posle smrti Viktora Kovačića, najdarovitijeg zagrebačkog arhitekta, hrvatski glavni grad neko vreme je u arhitekturi nazadovao i bio bez veze sa savremenim evropskim nastojanjima. Mladi arhitekti ili su radili u eklektičkom duhu nemačkih i bečkih profesora, ili su, sa više ili manje uspeha, kopirali forme Kovačićeve arhitekture.

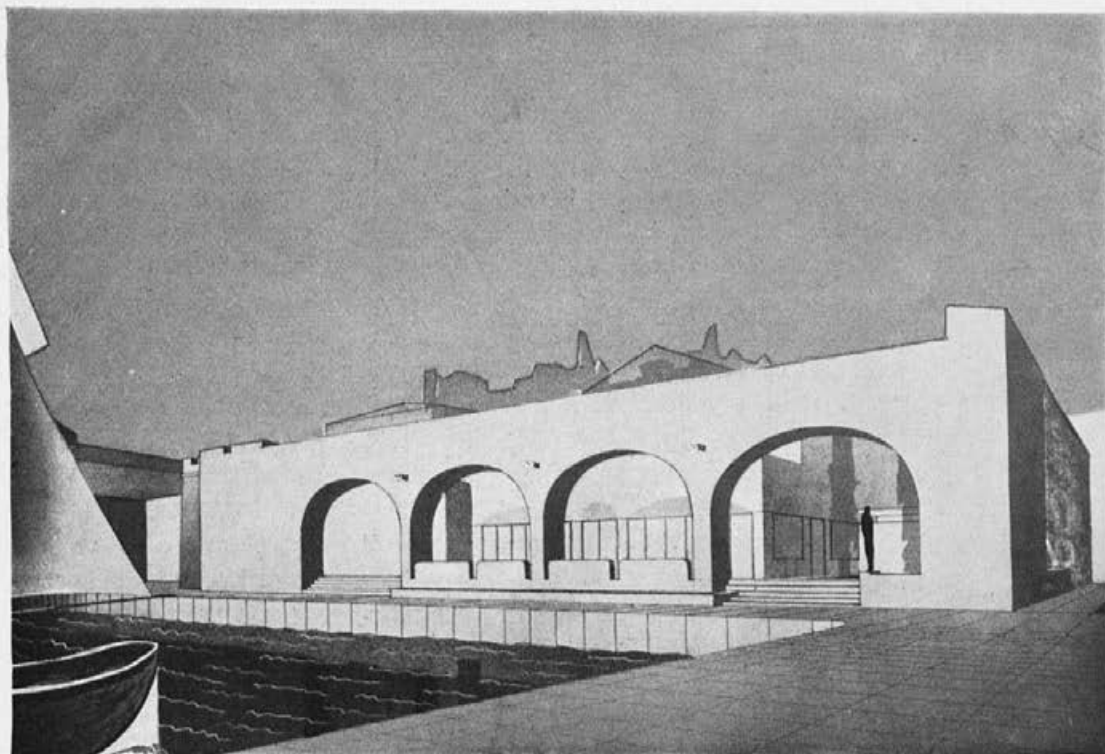
U najnovije doba Zagrebu je uspelo angažirati velikog nemačkog arhitekta Petra Behrensa, koji je glomaznu secesijsku zgradu, poznatu pod imenom »Elsa Fluid Dom«, prekonstruisao i dao joj izgled moderne purističke arhitekture. Nedavni konkursi za uređenje Jelačićevog Trga i za podizanje nekoliko velikih javnih građevina upoznali su nas sa lepim brojem najmlađih talenata, kod kojih se jasno primećuju uticaji vodećih imena savremene Evrope. Značajno je da se najmlađi zagrebački arhitekti sa razumevanjem i oduševljenjem koriste principima najvećih francuskih, holandskih, nemačkih i čeških arhitekata.

Beograd je na žalost u arhitekturi veoma zaostao. On nije imao sreću da u njegovoj sredini deluju sposobni i moderno vaspitani arhitekti. Iako u jugoslovenskoj prestonici postoji već nekoliko decenija Tehnički fakultet, beogradska arhitektura nije se

Ing. arch. N. Dobrović

Adaptacija opštinske kafane u Dubrovniku — Pogled iz ljetne kafane. I. nagrada

Ing. arch. N. Dobrović

Adaptacija opštinske kafane u Dubrovniku — Pogled sa pristanišča. I. nagrada

dosad mogla osloboditi provincijskog obeležja. Daleko od savremenog umetničkog shvaćanja, ona ističe ili eklektički stil konzervativnih profesora ili nevesto, i često neukusno, podražavanje arhitektonskih oblika srpskih srednjevekovnih crkvenih spomenika. Istom posle rata u Beogradu je podignuto nekoliko zgrada koje govore o izvesnom napretku, ali je karakteristično da su njihovi autori redovno stranci. Kada se uzme u obzir da se poslednjih deset godina u Beogradu veoma mnogo gradilo, treba žaliti što se arhitekturi nije posvećivala veća pažnja. Arhitektonsku izgradnju Beograda trebalo je bezuslovno poveriti najsposobnijim jugoslovenskim arhitektima. U slučaju da se kod kuće ne bi našao dovoljan broj savremeno orijentisanih arhitekata, trebalo se obratiti na strance. Da su u tom cilju zvanični faktori vodili brigu, Beograd bi danas imao mnogo umetničkiju arhitektonsku fizionomiju. Pošto se njegova izgradnja prepustila domaćim diletantima i strancima najprosečnijih kvaliteta, nikakvo čudo što je arhitektura Beograda vrlo zaostala. Da se je, kojom srećom, apelovalo na priznate domaće i strane stručnjake i da su im se stavile na raspoloženje milijarde koje su dosad progutale privatne i javne zgrade, uvereni smo da bi se ovim nerazumno utrošenim milijardama mogao podići znatno veći broj zgrada. Pošto bi se vodilo računa o ekonomiji u konstrukciji i upotrebi materijala, organizaciji rada i primeni novih tehničkih produkata, uštedelo bi se ne samo na novcu nego i u vremenu.

Šta može učiniti udruženi rad nekoliko sposobnih arhitekata i inženjera, najbolje pokazuje izgradnja Angore, metropole Kemal-pašine Turske. Na inicijativu svoga genijalnog šefa, turska vlada pozvala je najpriznatije francuske, nemačke i austrijske inženjere i umetnike da grade ministarstva, škole, bolnice, fabrike i kasarne. Da bi pak turska metropola dobila što bolji generalni regulacioni plan, zvanični faktori raspisali su međunarodni konkurs na kojem su učestvovali najpoznatiji evropski kapaciteti. Nedavno smo

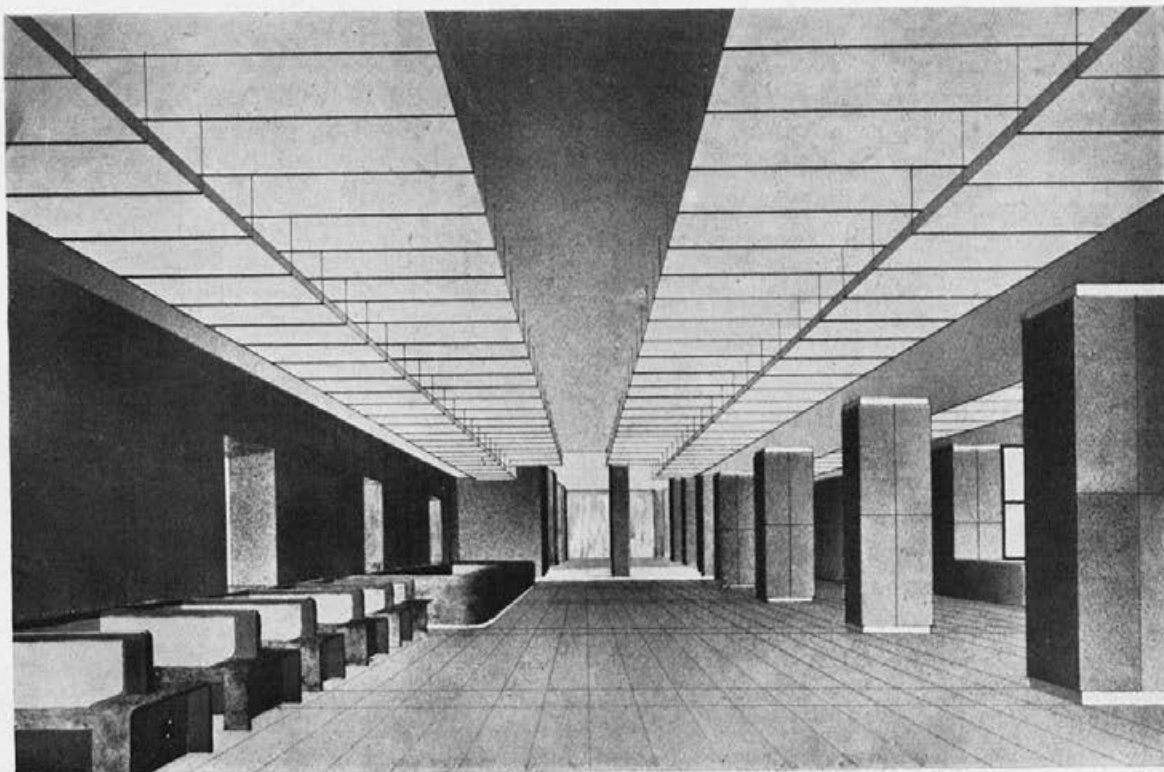
imali priliku videti u jednom engleskom ilustrovanom časopisu čitave nove četvrti Kemal-pašine Angore. Kada se uporedi arhitektura ovih četvrti s arhitekturom naše prestolnice, dolazi se do žalosne konstatacije da je Angora u arhitektonskom i urbanističkom pogledu daleko savremenija, umetničkija i naprednija . . .

Uviđajući potrebu graditi u modernom duhu, nekoliko mladih beogradskih arhitekata pokrenulo je energičnu akciju protiv šablonskog, konservativnog i provincijskog shvatanja arhitekture. Iako treba iskreno pozdraviti ovu akciju, ipak smo mišljenja da će njezin uspeh zavistiti u prvom redu od stručne spremne i stvaralačke sposobnosti samih arhitekata. Jer bez njih se ne mogu zamisliti ni uspešna borba ni povoljni rezultati.

Kad bismo hteli ukratko definisati savremenu jugoslovensku arhitekturu, morali bismo reći da se u njoj, u glavnom, primećuju tri smera. Prvi smer je eklektički, u manjoj ili većoj vezi s arhitekturom koju propovedaju konservativni profesori na nemačkim, bečkim ili pariskim školama; drugi stoji pod jakim uticajem Josipa Plečnika; treći pokazuje nastojanja najsavremenije arhitekture u Evropi i Americi.

Među pretstavnica arhitekture poslednjega smera, jedno od najvidnijih mesta zauzima Nikola **Dobrović**. Studirajući u Pragu i Parisu, on je posle svršenih nauka ostao u Pragu, i kao inženjer arhitekt ušao u jednu od najvećih preduzimačkih firmi češkoslovačke metropole. Stekavši ogromnu praksu i retko iskustvo, on je pre dve godine napustio svoje mesto i počeo samostalno raditi.

Pored lepe prakse u Pragu, gde je podigao nekoliko vila i proveo unutrašnju adaptaciju velikog engleskog Instituta i Internata, Dobrović je u poslednje vreme sa vanrednim uspehom učestvovao u nekim konkursima u Jugoslaviji. Njegovi projekti za Pozorište u Novom Sadu, za regulaciju kupališta Bačvica u Splitu, za uređenje Terazijske Terasa u Beogradu, za banske palate u Splitu i Skoplju, i za bolnicu u Splitu pobudili su

Ing. arch. N. Dobrović

Adaptacija opštinske kafane u Dubrovniku — Unutrašnjost. I. nagrada

Ing. arch. N. Dobrović
Hotel na Lapadu, Dalmacija

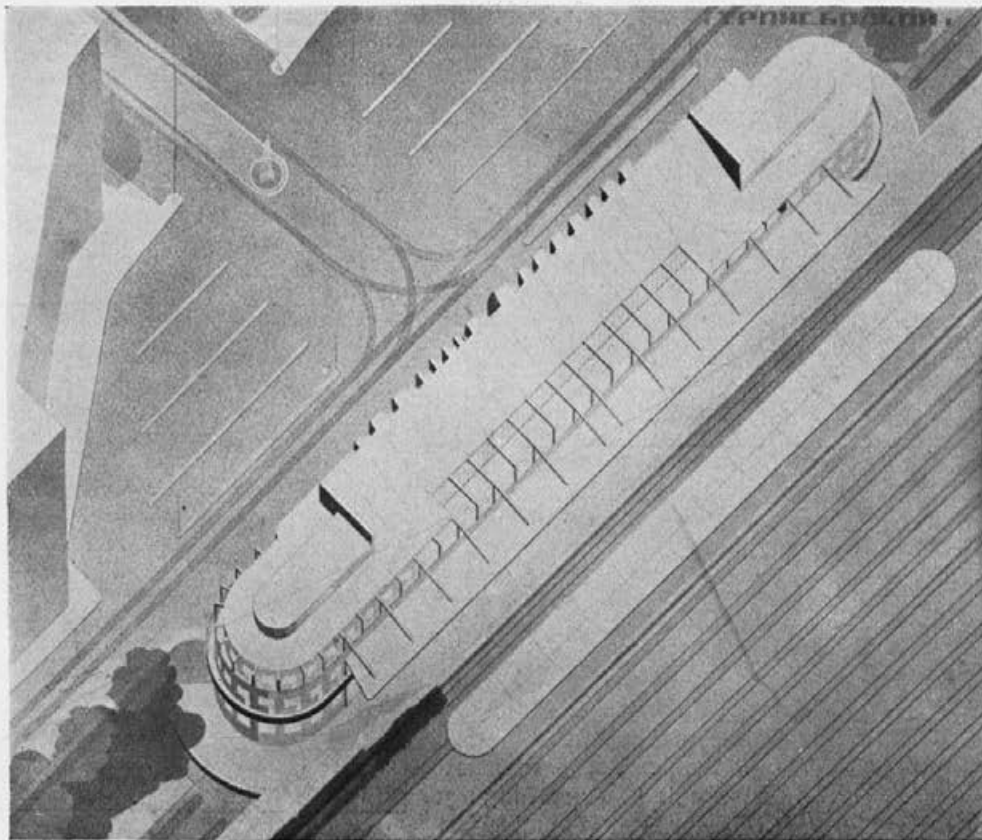
pozornost i priznanje najkompetentnijih faktora. Povodom izložbe međunarodnih konkursnih nacrtā za arhitektonsko uređenje terase na beogradskim Terazijama, priznati beogradski kritičar Branko Popović karakterisao je projekt Nikole Dobrovića ovim rečima: »Dobrovićeva zamisao terase, od vrha pilona do nivoa ulice Kraljice Natalje, shvaćena je kao jedna organska celina kako po unutrašnjem rasporedu tako i po monumentalnoj i konstruktivnoj plastici. Projektant je u ovome radu moćno sproveo svoju ideju terase i svoj sistem komponovanja dosledno i do poslednjeg delića u jednoj arhitekturi otsudno modernoj i monumentalnoj. Dobrović je ovim projektom uspeo da nam pruži sugestije koje ne oskudevaju originalnošću i da nam svojom krepkom inventivnošću zabavi duh i oko. Pored toga, on nam se ovim radom prikazuje kao ozbiljan

Ing. arch. N. Dobrović

Hotel na Lapadu, Dalmacija — Pogled s morske strane

Ing. arch. N. Dobrović
Stanica
„Beograd-Dunav”
Pogled iz ptičjeg leta

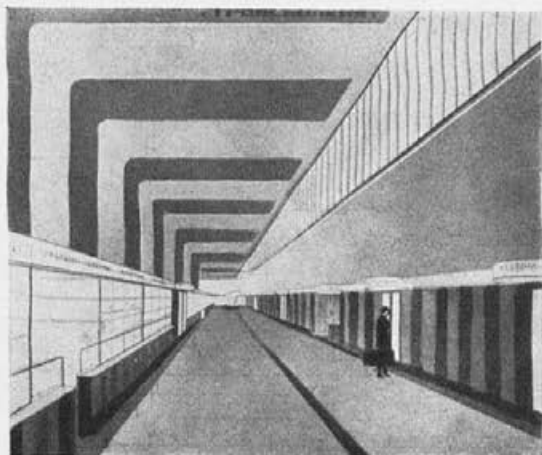

tehnički stručnjak, obdaren sposobnošću za krajnje spekulacije u domenu arhitektonskog stvaranja.«

Njegov velik talenat sjajno se pokazao i u projektu za regulaciju kupališnog rejona i za izgradnju velike kupališne zgrade u Splitu. Treba istaći da je projektant imao da reši koliko zanimljiv toliko i težak problem u urbanističkom pogledu. Zahtevalo se da se jedna cela četvrt uredi sa gledišta komunikacije i da se ona poveže sa već postojećim delovima grada. Zatim, da se sve površine između ovih glavnih arterija podele na parcele za vile, za javne parkove, za hotele i za sportsko zdravstvene zgrade. Tražilo se da se posveti pažnja uređenju triju morskih uvala. Za uvalu pak Bačvica, koja je najvažniji i dominirajući deo cele četvrti, bio je određen građevni, program koji odgovara dimenzijama i komforu najvećega stila.

Kako je poznato, ovaj konkurs je bio međunarodan. Na njemu je učestvovalo dvadeset tri arhitekta, od kojih je bilo osam Jugoslovena, a ostali Nemci. Žiri, kojemu je predsedao Josip Plečnik, jednodušno je zaključio da je Dobrovićev projekt najbolje odgovorio uslovima raspisanog konkursa. U svojoj oceni, profesor Plečnik je istakao kako je Dobrovićev projekt snažno delo i po svojoj koncepciji, i po tehničkoj izradi. Nikola Dobrović shvatio je ceo problem na najmoderniji način, koristio se iskustvom današnje tehnike i mehaničke produkcije, i vodio računa o ekonomiji u konstrukciji, upotrebi novih materijala i organizaciji što jasnijeg rešenja plana. On je učinio projekt koji je ne samo evropski u najlepšem smislu reči nego koji svojim uravnoteženim masama, lepim proporcijama i duhovitim konturama, pristaje u ambijent i čini sa obalom, morem i pejzažem harmonično jedinstvo.

Kosta Strajnić.

Ing. arch. Nikola Dobrović
 Stanica „Beograd-Dunav“
 Unutrašnjost velike dvorane

Ing. arch. Nikola Dobrović
 Stanica „Beograd-Dunav“
 Pogled sa staničnog trga

Ing. arch. Nikola Dobrović

UREĐENJE »TERASE« NA TERAZIJAMA U BEOGRADU

Kao što je poznato, predviđeno je prema zvaničnoj statistici Beogradske opštine udvostručenje stanovništva prosečno za jednu deceniju. Na osnovu ove činjenice rukovodilo se u izrađivanju ovog idejnog projekta ne samo sa estetskim spekulacijama, nego u glavnom i sa sledećim funkcionalnim momentima.

Na prvom mestu valja uvesti:

1. Regulaciju prometa u centru grada,
2. koncentrisanje obrtno-trgovinske i duhovne radinosti opštine,
3. rekreacione mogućnosti građanstva,
4. novoestetske momente,
5. ekonomske momente,
6. odstranjivanje najamnih kuća sa stanovima iz centra grada, takozvanog »City«-ja.

ad 1. Pešački saobraćaj deli se na kompleksu propisane parcele na lokalni (t. j. samo između pojedinih građevnih jedinica) i na prolazan (t. j. između gradskih ulica, u ovom slučaju između Terazija i Nataline ulice). Osim toga deli se saobraćaj i u pravcu vertikalnom, kosom i vodoravnom.

Lokalni pešački saobraćaj tumači se pri opisivanju užeg unutrašnjeg rasporeda pojedinih građevnih jedinica.

Udržavanje pešačkog saobraćaja predviđeno je između Terazija i Nataline ul. najkraćom linijom sa dva uzdužna pokrivena prolaza, široka po 10 metara. Ukupno dakle predstavljaju bulvar od 20 metara. Pri tom ima se prevaliti visinska razlika u kotama

sa 99.60 m na 115.80 m. Stoga prolazi su, radi izbegavanja umornog i dosadnog hodanja po dugačkim stepeništima i rampama, snabdeveni kraćim stepeništima i rampama, koja se iza sebe menjaju. Na ovaj je način osigurano prelaženje pešačkog sveta na takvu visinu na jedan skoro neosetljiv način, naročito, kada se vodi račun, da ova šetnja vodi između staklenih zidova raskošno opremljenih trgovačkih kuća.

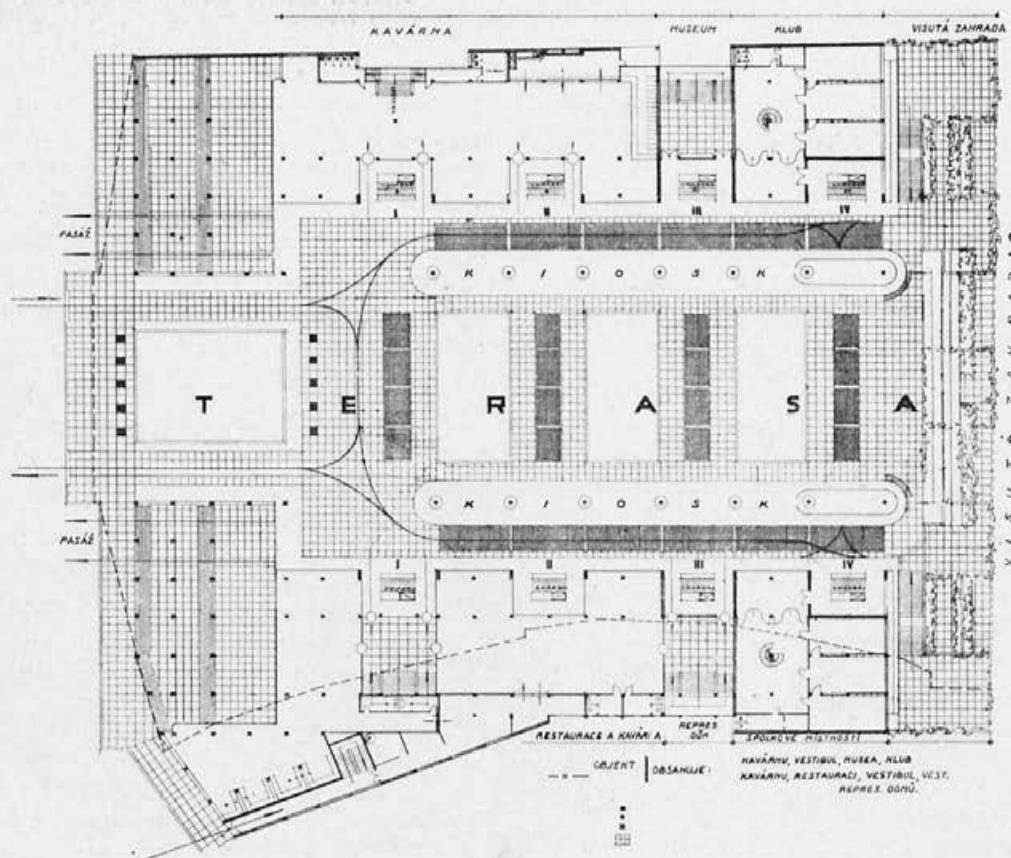
Osim ovih uzdužnih prolaza snabdeven je prostor ispod Terase sa četiri poprečna prolaza u takvim otstojanjima, da mogu zatvarati međusobno trgovačke kuće. Sve ove poprečne prolaze povezuju na krajevima stepeništa tako, da je obezbeđeno prolaženje pešačkog sveta sa kojegod tačke ispod Terase na makuju tačku na Terasi. Ovi poprečni prolazi kao i oni uzdužni široki su deset metara i osvetljavaju se obilato u konstrukciju Terase umetnutim želbetonsko-staklenim površinama. (Vidi perspektivne slike br. 4, 5.)

Stvaranjem jedne goleme, kompaktne terase, u

Geslo : Urbanismus

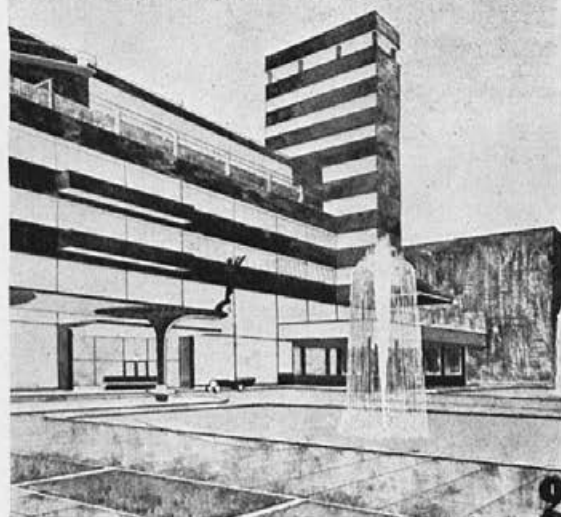

Uredjenje „Terase“ na Terazijama
1. Pogled od Terazija

Ing. arch. N. Dobrović

Terasa prizemlje

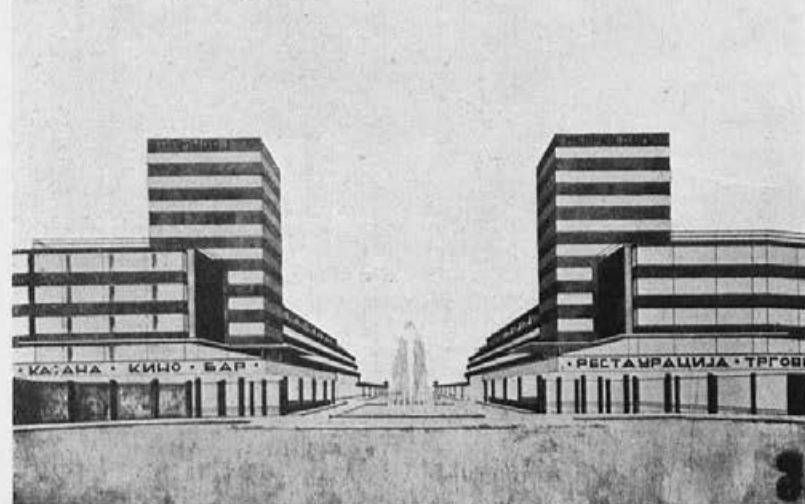

2. Pogled sa terase prema Terazijama

sinu površinu, koja zapravo nije ništa drugo nego jedno veliko šetaliste, uokvireno monumentalnim zgradama, snabdeveno sa po dva kioska sa poslastičarnicama i nad kioskom sa nižim razglednicama, koje za vreme koncerata služe ujedno za smeštaj muzičara, tako da mogu naizmenice uvek dva orkestra svirati. Cirkulacija vazduha vrši se otvorenom frontom uzdužnih prolaza i kroz stepeništa, koja vezuju poprečne prolaze. Osim toga služe još bazeni sa vodom i vodoskocima za čišćenje vazduha i za optičku zabavu posmatrača. Pogled sa ivice Terasa na niže smeštenu »viseću baštu« (Jardins suspendus), kao i na okolinu moralo bi neminovno delovati blagodetno na svakoga koji bi tamo tražio rasonodu. Istej svrsi služi viseća bašta sa dobro negovanom vegetacijom. Svi ti arhitektonski motivi služe osim dobro ispunjenog estetskog zadatka ujedno i za rekreaciju šetalaca. Zimi, ili za svako nevreme služe prolazi ispod Terasa građanima za

šetalište, bolje rečeno, korso između dobro osvetljenih staklenih palata.

ad 4. Osim ovih motiva, koji u rekreaciji građanstva igraju istu ulogu kao i u estetskom zabavljanju istog, rukovodilo se ipak pri stvaranju ovog idejnog projekta u glavnom sa zakonima nove estetike. Obzirom na to, da celi postojeći kompleks Terazija prikazuje sliku arhitektonske nesređenosti, bez ikakve ravnoteže, stvorena je za Terasu geometrijska osovina simetrije, radi toga, da bi se uveo u centar grada bar donekle nekakav red, disciplina i tehnički

3. Pogled od Terazija

Ing. arch. N. Dobrović

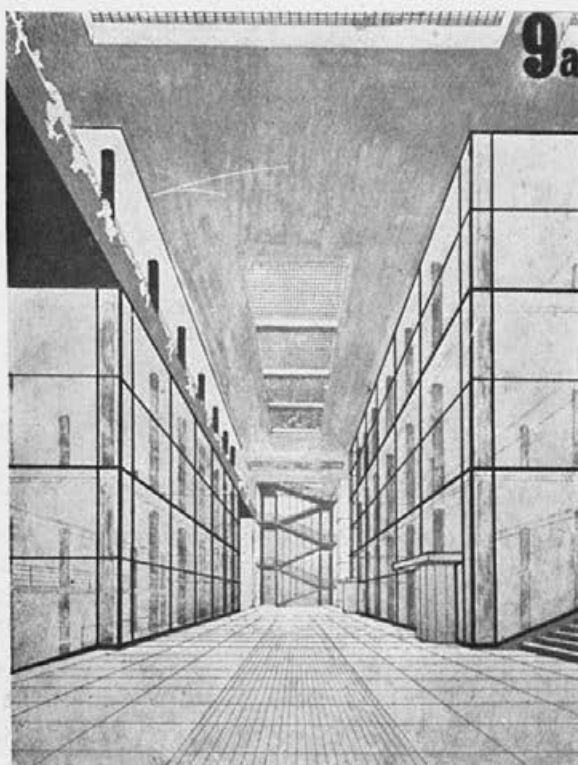
sistem. Naročito što se spoljašnjeg izgleda ovog kompleksa tiče, to je jedan od glavnih razloga, zašto su na glavnom pročelju na Terazijama smeštene dve visoke kule sa devet spratova. Ova dominantna reguliša estetski ne samo sav prostor oko Terazija, nego i onaj drugi prema savskoj obali i udara svoj biljeg na fizionomiju celog grada. Pošto je udaljenost između ove dve kule od 40 metara (t. j. udaljenost između zgrade Moskve i Balkana), zajamčena je time najkrasnija panorama sa Terazija prema sremskoj ravnici. Ista udaljenost raširuje se odmah iza ovih kula od 40 na 50 metara tako, da se obezbedi po mogućnosti najširi izgled na savsku stranu. Zgrade, koje uokviruju Terasu prema drugom kraju, otstupaju stepenasto ne samo po širini, nego i po visini, tako da pogled, čim više se približuje gledalac k ivici Terasa, tim širi postaje. Pri samom kraju parcele, 15 metara od Nataline ul. nema više nikakvih arhitektonskih masa, krovovi kuća uz Natalinu ulicu spajaju se u jednu ravninu, tako da se na ovim mestima otvara vidik pod uglom 180° na savsku dolinu i okolni pejzaž. Visinsko tlo Terasa suvisi organski sa tlom Terazija sa metrovim usponom prema drugom kraju, čime se postizava visina trokatnice za Natalinu ulicu. Razlika između kota 117.60 i 99.60 iznosi 18 m, računajući od hodnika Nataline ulice. Prednost ove velike i jedinstvene Terasa ispoljava se u tom, što se u prvom redu ista površina parcele iskorišćuje dvaputa, a drugo, što su na ovaj način eliminirane vertikalne površine kuća, koje bi neminovno stvarale neprijatnu u estetskom i u praktičnom smislu nedozvoljenu barijeru. Iz estetsko - tehničkog stanovišta nemože se dozvoliti, da oko posmatrača nailazi usput na makakve arhitektonske prepreke, a kamoli na vertikalne barijere.

ad 5. Uzimajući u obzir momente čisto ekonomske naravi, teži se za tim, da se ovim projektom pruži Beogradskoj opštini mogućnost, da bi ona mogla na ovoj parceli realizovati maksimalni građevni program. Zato se iskorišćuje površina Terasa dvostruko i zato je određen sav prostor ispod Terasa za trgovačke kuće, jer to u prvobitnoj kalkulaciji i u izračunavanju rentabilnosti igra najveću ulogu. Zajedno sa trgovačkom komorom i uz državnu pripomoć moguće je spro-

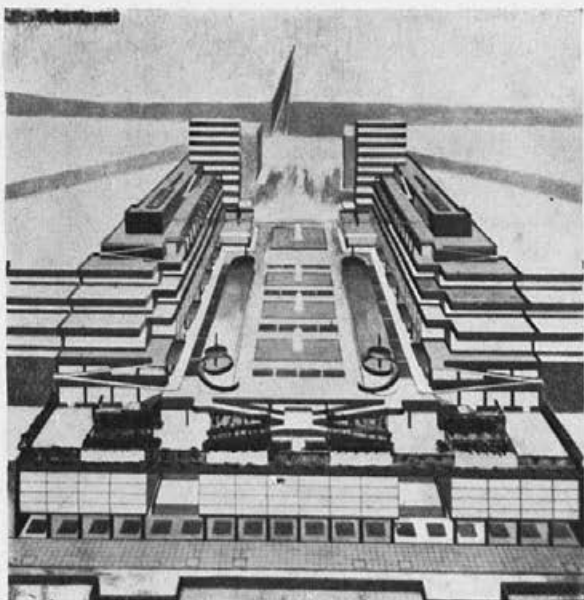
4. Uzdužni prolaz

Ing. arch. N. Dobrović

5. Poprečni prolaz

Ing. arch. N. Dobrović

Uredene Teras na Terazijama
Pogled sa savske sfrane

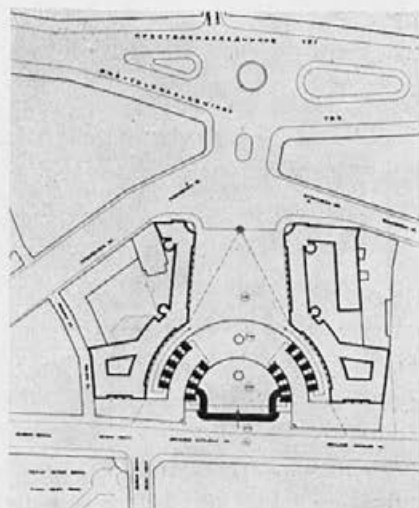
Prva etapa sadrži izvođenje donjeg dela građevnog kompleksa sa trgovačkim kućama do visine Teras. Druga etapa sadrži izvedbu jedne do dve zgrade iznad Teras, koje je uokviruju. Treća etapa sadrži izvedbu drugih zgrada iznad Teras.

ad 6. Razvitkom gradskog jezgra i stvaranjem takozvanog »City«-ja verovatno je, da će cene jednog m³ poskočiti u neverovatnu visinu, tako da se može već i danas predvideti, da je apsolutno isključeno projektovati za ovaj deo grada najamne kuće sa stanovima. Finansijske ustanove, zastupnici velikih industrijskih poduzeća i trgovačkog sveta imaće odlučujuću reč u ovom delu grada. To je glavni uzrok, zašto je ovaj projekat brisao iz svog programa projektovanje najamnih kuća sa stanovima.

Ing. arch. Stanislav Rohrman

GENERALNI PROJEKT ZA UREDITEV TERAZIJSKIH TERAS V BEOGRADU

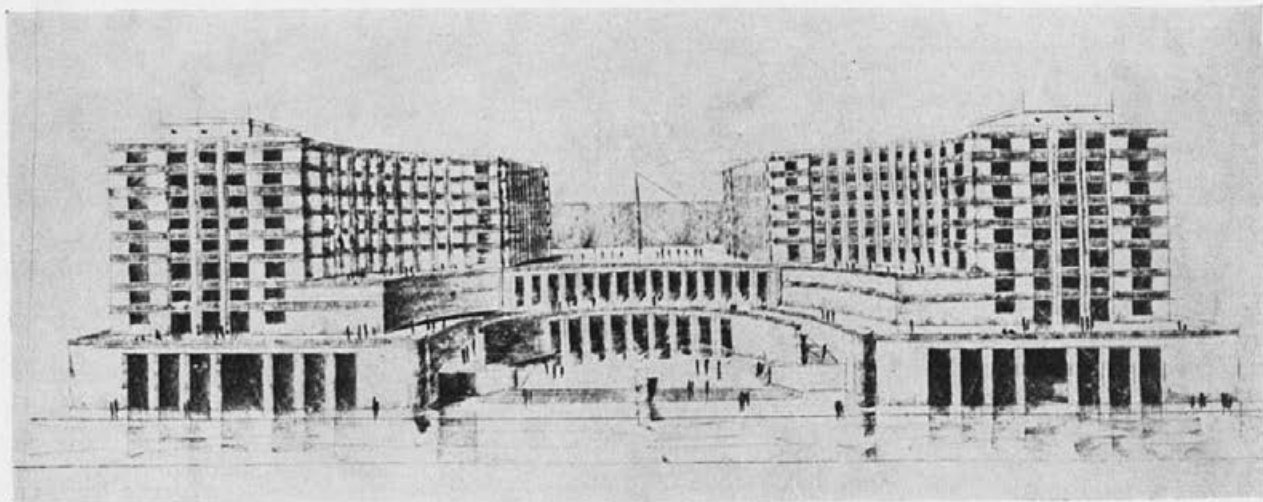
Centralna točka mesta Beograda naj bi dobila svojo dominantno s širokopotezno zasnovu medsebojno vezanih teras, ki bi spajale Terazije s 16 m niže ležečo cestu Kraljice Natalije. Obenem naj bi bile te terase na obeh straneh zaključene z monumentalnimi poslopji na ta način, da bi ostal pogled s Terazij ter z vseh teras odprt proti reki Savi ter nudil panoramo veličastne savske ravnine proti zapadu.

Ing. arch. S. Rohrman, Ljubljana
Situacija Terazijskih teras

vesti realizaciju ove građevine sa uloženjem srazmerno manjeg kapitala, ako se uzima u obzir, da bi za stalne izložbene prostorije imale interesa sve inostrane firme, t. j. američanske, engleske, nemačke, čehoslovačke, talijanske i francuske, koje bi u dinarima basnoslovne svote plaćale za kiriju (poznata je međusobna utakmica industrijsko razvijenih zemalja i pritisak evropskog kapitalizma preko Balkana na Istok); na ovaj bi način bilo omogućeno postaviti uloženi kapital i rentabilnost budućih zgrada na jedan veoma zdrav temelj (za primer može da služi praška velesajmska palata, iako interes inostranih firmi u ovom slučaju nije ni bio tako velik).

Da bi se moglo sa najmanjim mogućim kapitalom započeti bar jedan deo ovog građevnog kompleksa, projekt je predviđen od takvog materijala i konstruktivnog sistema, da je omogućeno s time provesti gradnju u tri etape.

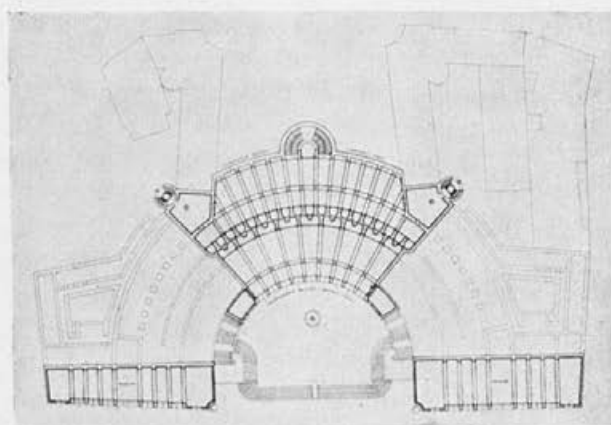
Ing. arch. S. Rohrman

Pogled od savske strani

Projekt moje zasnove predvideva izkoriščenje celote parcele (to je sedanji breg pod Moskvo in Balkanom), ki je bila v ta namen stavljena na razpolago beogradske mestne občine.

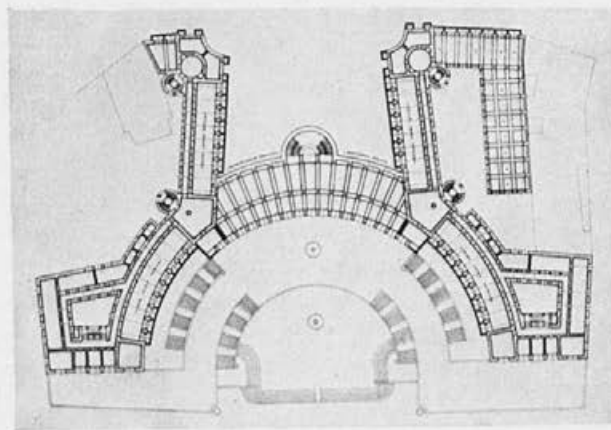
Ta naloga vsebuje dva velika problema: 1. arhitektonsko oblikovanje gradbenih mas z ozirom na situacijo strmega terena v zvezi s centralno in reprezentativno lego tega dela mesta Beograda, ki je viden že na progji Zemun—Beograd, 2. utilitarno izkoriščenje vseh zgradb ter terena pod posameznimi terasami. V zgradbah in pod terasami naj bi bili namreč organizirani prostori za mestno občino, uradi, trgovine, restavracije, kavarne, kinematografi, bari, vinske kleti itd. Medtem ko bi se terase same uporabile za šetališča pešcev, ki naj bi z vseh strani uživali prekrasen razgled na savsko ravnino.

Projekt vsebuje tri terase, ki so zamišljene v čistih polkrogih, ter so medsebojno vezane s širokimi stopnišči. Najvišje ležeča terasa je projektirana v obliki velikega koničnega trga, katerega zaključek proti Terazijam tvori visok obelisk. Proti Savi je terasa odprta v polkrogu. Pod to najvišjo teraso je srednje ležeča terasa, katera se spusti še na tretjo in zadnjo teraso, ki je vezana s cesto Kraljice Natalije. Monumentalne zgradbe spremljajo te terase po njih obliki v polkrogu ter v koničnem zaključku najvišje terase. Vsled zasnove polkrogov je tudi vsaka točka na vseh terasah razgledna

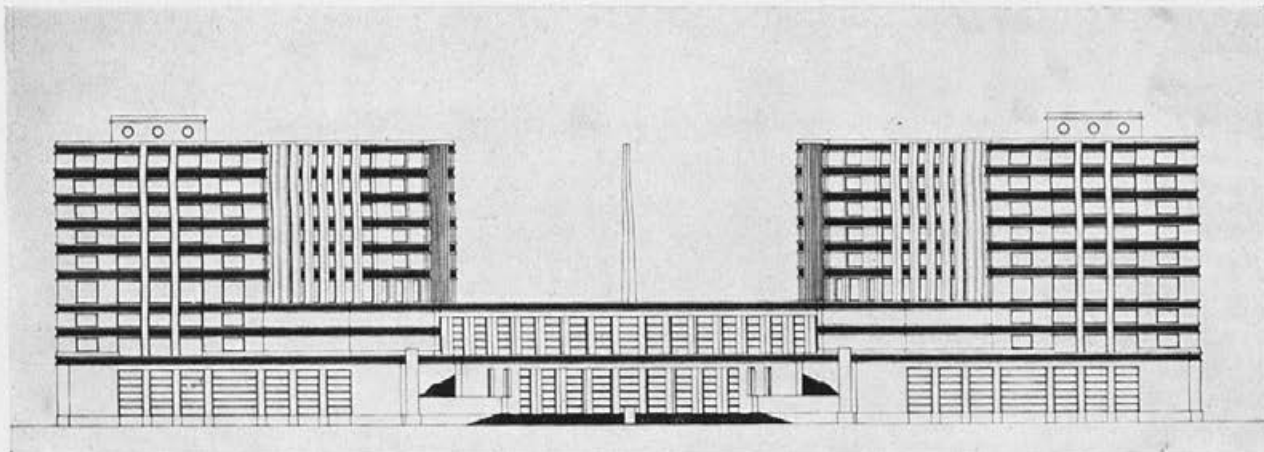
Ing. arch. S. Rohrman

Talni načrt prve terase

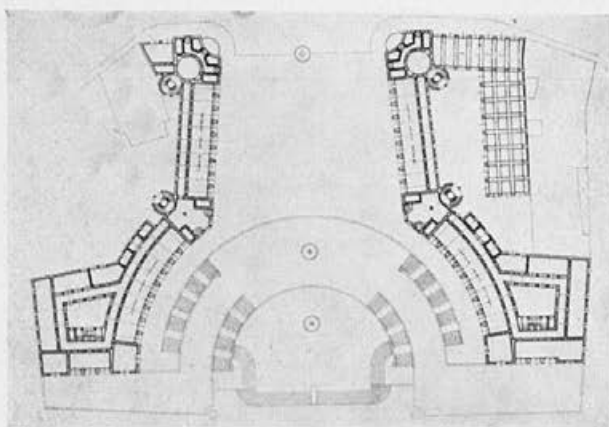
Ing. arch. S. Rohrman

Talni načrt druge terase

Ing. arch. S. Rohrman

Fasade in terase

Ing. arch. S. Rohrman

Talni načrt tretje terase

točka. Prostorji pod terasami so vsi pripravljeni za izkoriščanje raznim namenom, deloma direktno osvetljeni, deloma pa s pomočjo v stropu visečih basenov, kateri prepuščajo skozi vodo in steklena tla basenov svetlobo ter nudijo možnost montaže maskiranih ventilacij v vodometih.

Ing. arch. S. Rohrman

Ing. arch. Kregar Rado

REGULACIJA BREŽIC

Obseg regulacijskega načrta.

Regulacija mesta Brežic je v ozki zvezi z regulacijo okoliških vasi, od katerih se vsaka zase razvija, ki pa bodo v doglednem času inkorporirane mestu. Že danes vezane po cestah se bodo širile, spajale in tvorile končno eno samo celoto, katero je treba kot tako tudi v regulacijskem načrtu obdelati. Vas Brežina leži severno in južnovzhodno od kolodvora, Sv. Lenart zahodno, vas Črnci pa nekako sredi poti med mestom in kolodvorom in tvori vezni del med mestom in okoliškimi vasi.

Prometne žile.

Na južnem bregu Save, tik pred mostom se združujeta cesti, od katerih vzhodna

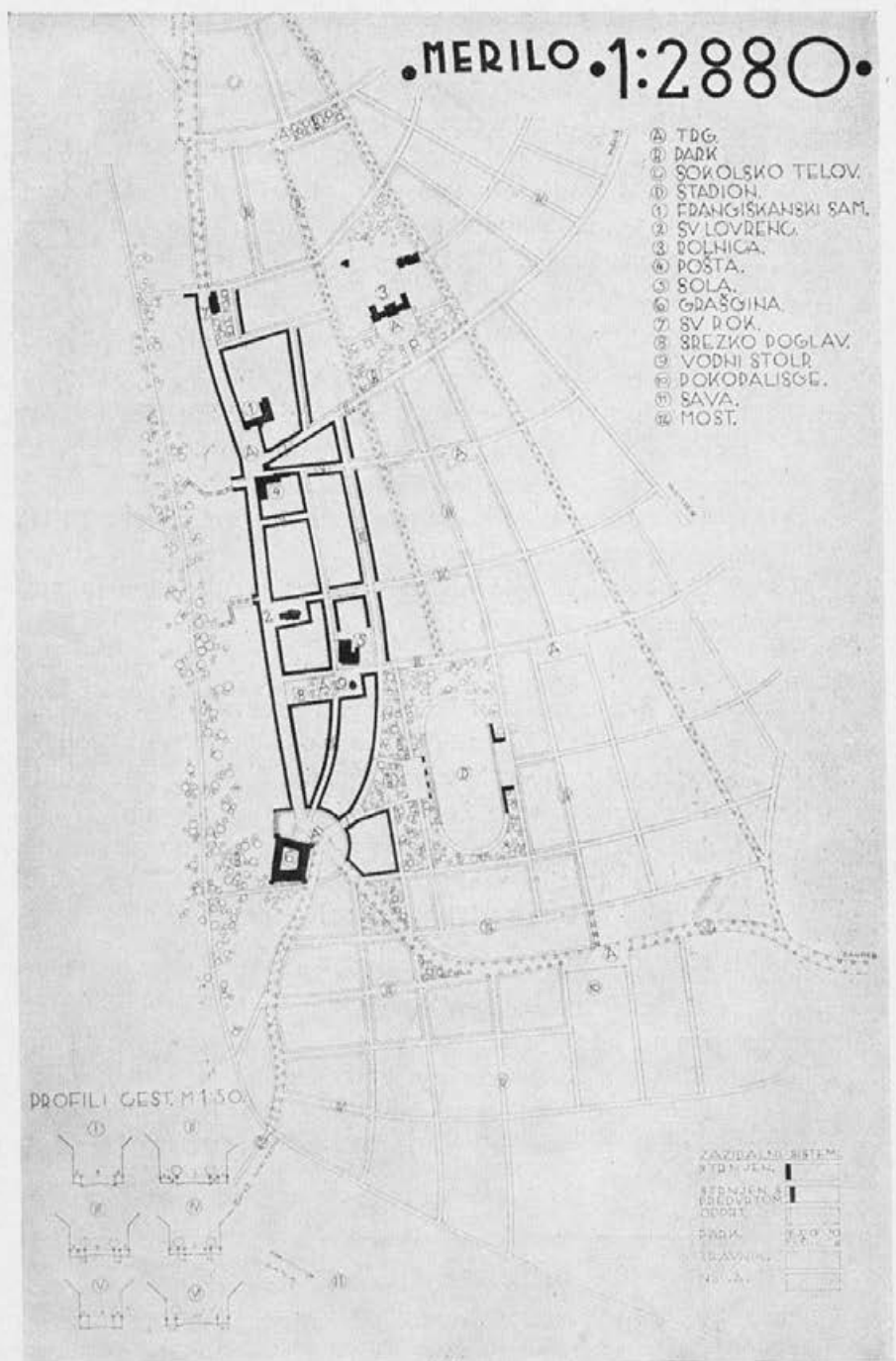
vodi iz Čateža, zahodna pa iz Novega mesta do one, ki gre skozi celo mesto kot glavna ulica. Pri graščini pa se ž njo združi še cesta, ki pelje iz Zagreba. Glavna cesta, ki gre skozi mesto, veže vas Črnc in se križa ob železniški progi s cesto, ki pelje iz Vidma mimo kolodvora Brežice proti Pišecam in preko tira dalje proti Sromljam. S to glavno cesto so v direktni zvezi ali pa potom prečnih ulic vse ostale ceste in ulice v novem regulačnem načrtu. Deloma so ž njo paralelne ali pa se združujejo ž njo v točkah, kjer se potem glavna žila razširi v trge kot na primer pri graščini, pri pošti, v vasi Črnc in pri kolodvoru.

Že obstoječe kakor tudi na novo projektirane ceste so regulirane tako, da nikjer ne nastajajo ostri ovinki in koti, kar samo po sebi omogoča nemoten razvoj prometa in reducira število prometnih težko in nesreč na minimum.

Izrazito južnoseverna smer navedene glavne prometne ceste, poudarjena po naravi s strmo padajočim terenom proti zahodni strani, določa bodoči razvoj mesta in okolice ter ga usmerja proti vzhodu. Zahodni in južni del mestne okolice je vsled svoje nizke lege često preplavljen in ne pride v poštev kot stavbni svet za razširjajoče se mesto. Svet zahodno od glavne ceste in severno od one proti Zagrebu je le malo napet in valovit, deloma tudi popolnoma raven ter leži visoko nad nivojem Save; zato je zelo ugoden za razvoj mesta.

Trgi.

Regulacija in razmestitev trgov se mora izvršiti v skladu z regulacijo cest. Prometni trgi nastanejo z razširjenjem križišč in razširjenjem cest pred javnimi zgradbami, ki jih

Ing. arch. R. Kregar

Regulacijski načrt Brežic

poudarjajo, omogočajo zbiranje večjih množic ljudi; dalje so to trgi, kjer se prodaja sadje, zelenjava itd.

Iz navedenih razlogov so predvideni manjši trgi pri vseh treh cerkvah v mestu, pred pošto in graščinskim poslopjem; večji trgi pred bolnišnico, sokolskim domom, stadionom in pokopališčem pa so združeni s parki. Kot prometni center je važen trg pred kolodvorom, a središče mesta tvori glavni trg, ležeč ob vodnem stolpu. Vodni stolp je kot najvišja zgradba arhitektonska dominanta, ki vsled centralne lege fiksira sredino starega dela mesta Brežic. Tu okrog naj bi se grupirale vse večje in važnejše javne in trgovske stavbe in stanovanjske hiše.

Parki, drevoredi, igrišča, športni prostori.

Za sprehode so predvideni dolgi drevoredi, zasajeni na obeh straneh glavne ceste in sicer od mostu do graščine, mimo pokopališča in ceste, ki vodi mimo bolnišnice. Ko pa se enkrat z regulacijo Save preprečijo poplave sveta za graščino (Vrbje), bo nastalo tu eno najbolj priljubljenih šetališč.

Za odpočitek so šetalcem namenjeni parki pred bolnišnico, kolodvorom in stadionom, ki so v zvezi z otroškimi igrišči.

Za sokolsko telovadbo in sokolske prireditve je projektirano telovadišče, za večje športne prireditve pa stadion.

Razvrstitev okrajev.

Pri mostu ob Savi kot naravni prometni žili in ob kolodvoru (železnici) kot umetni prometni žili se že sedaj in se bo v bodoče še bolj koncentrirala industrija. Ob Savi se razvija v prvi vrsti lesna industrija in trgovina, ob železnici pa druge panoge. Mesto Brežice samo ostane kot trgovski center z vsemi javnimi zgradbami in stanovanjskimi posloplji. Regulacija tega dela mesta, posebno glavne ceste, se je omejila na minimum, ker bi realizacija vsake bistvenejše spremembe, zahtevala prevelike denarne žrtve, katerih pa občina sedaj in v doglednem času ne bi zmogla.

Zazidalni načrt.

Regulačni načrt predvideva strnjen, polodprt in odprt stavbni sistem. Strnjen stavbni sistem naj bi bil predpisan le za bloke glavnega dela mesta, ob glavni cesti in sicer od graščine pa do samostana. Polodprt sistem, v zvezi z vrtovi bi veljal za bloke, ki so paralelni z glavno cesto in leže v sedanjem mestu. Za ostale bloke bi veljal odprt stavbni sistem v smislu vrtnega mesta (Gartenstadt).

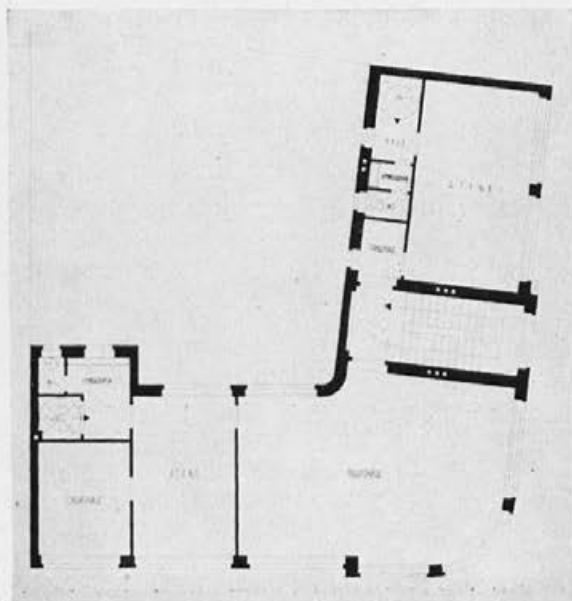

Keramika
Dana Pajnič, Ljubljana

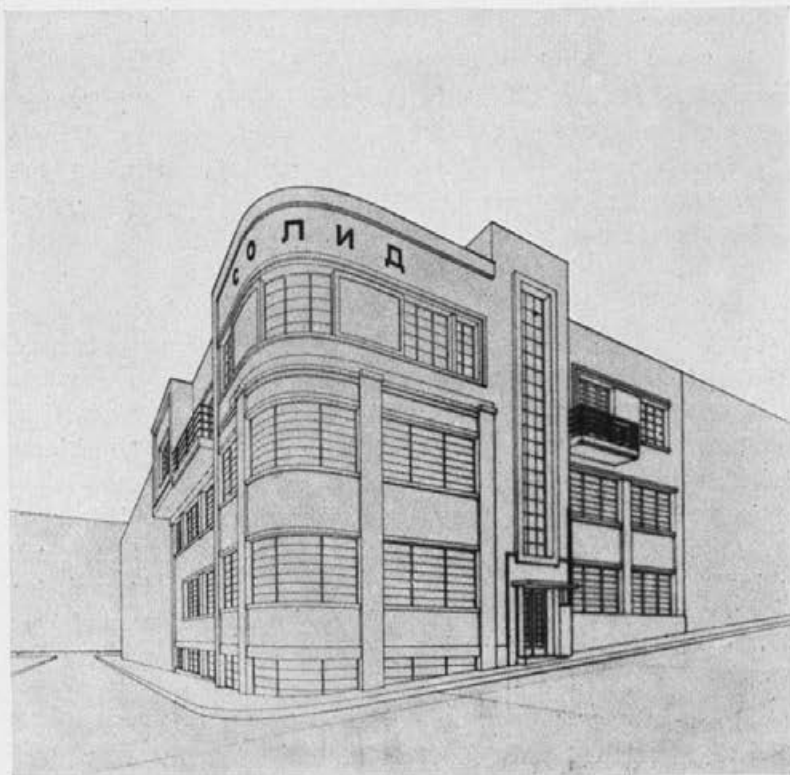
Zgrada je projektirana kao bravarska radionica za izradu sviju vrsta natpisnih tablica itd., i kao stan sopstvenika radionice. U suterenu nalaze se radionica sa teškim strojevima i ložionica za grejanje sušnice, radionice i stana sopstvenika. U prizemlju smešten je administrativni deo radionice i jedna velika radionica sa sušnicom, a prvi sprat zauzimaju atelje za izradu svoju natpisa, cpecijalne radionice i specijalne sušnice. Najzad, drugi je sprat određen za stan sopstvenika.

Ulaz s ulice je jedan, a za radenike ima zasebni ulaz u radionice preko dvorišta. Projektom je dato rešenje, koje odgovara praktičnoj potrebi samog rada u radionici, a u istih ma i svima zahtevima unutarnje komunikacije, higijene i organizacija rada.

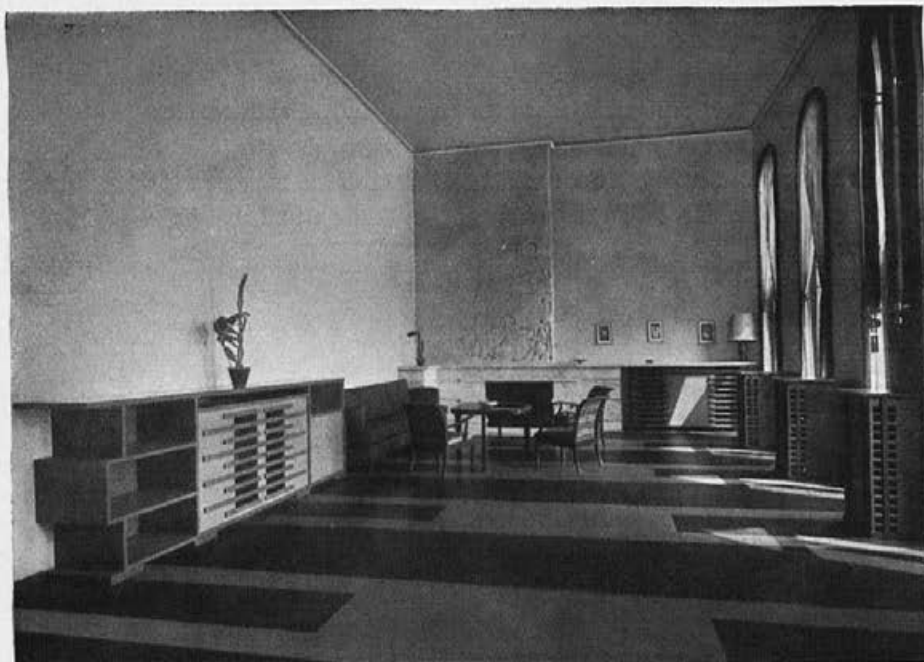
Arhitektonski izgled radionice je savremeni, sa prostim linijama.

Dr. ing. arch. Dubovy Jan
Osnova radionice P. Jankovića, bravara

Dr. ing. arch. Dubovy Jan
Izgled radionice P. Jankovića, bravara
u Beogradu

Dvorana u stanbenoj kući generalnog direktora Bergiusa, Heidelberg

Arhitekt: Profesor Ed. Körner, Essen.

PLOČNI LINOLEUM IZ DEUTSCHE LINOLEUM-WERKE A.-G., BLETIGHEIM, B. STUTTGART

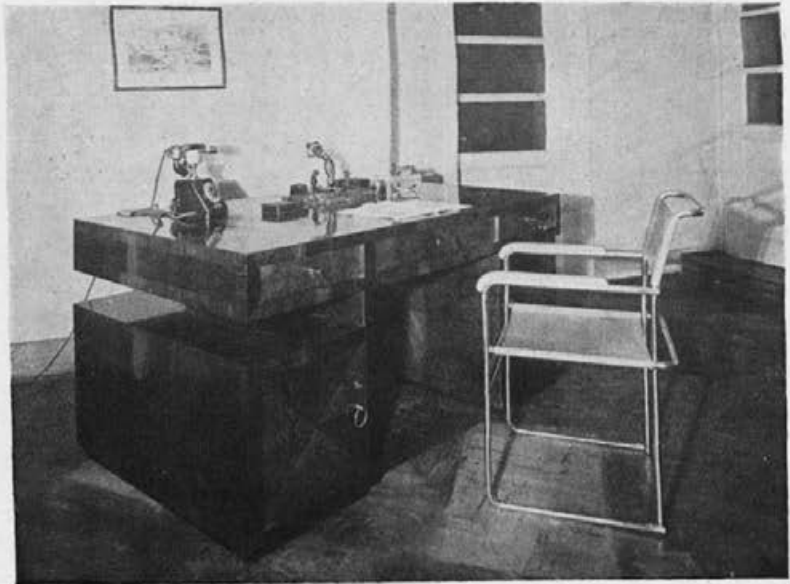
Jasnost, razgovetnost i doslednost karakterišu ovu kompoziciju prostoriya, koja deluje pomoću majstorske štednje i logike u primeni umetničkih sredstava.

Zidovi i tavan sa svojim glatkim, svetlim dekorativnim pločama slažu se prirodnim putem sa patosom. Da bi se ova skladnost mogla postići, služio se projektant ovim sredstvima: patos istaknuo je doduše pomoću obloga od boja, koje jedva приметljivo i postepeno padaju, ali se ova istaknutost ne nameće; ovu činjenicu potpomažu celishodna formalna obrada in kakvoća materijala.

Pošto je arhitekt razdelio pastos s obzirom na osovine od prozora, postigao je time organičnu celinu i jaku povezanost cele prostoriye sa patosom. Patos je od 6 mm jakog pločnog linoleuma u dve boje, što je dalo mogućnosti da je umetnik imao potpuno određene ruke u biranju potrebne boje i forme. Na spomenuti postupak navela je umetnika sem mutnog sjaja također i materijalna suglasnost ovog gradiva s pločama na zidovima, jer linoleum pokazuje već po svojoj prirodi od svega materijala za obloge najviše skladnosti sa dekorativnim sredstvima i betonom.

Kutić za odmor izrađen je veštom rukom i diskretno istaknut kao dominanta, a s ostalom prostorijom povezuje ga kamin sa svojom jedva naznačenom ornamentikom — u ostalom ovaj je kamin jedina vertikala u inače potpuno vodoravnoj dvorani. Na ovim jednostavnim principima osniva se izjednačeni mir i zaokruženost ovog jakog i samostalnog rešenja, koje u jedan mah pokazuje, kako važnu ulogu igra patos da svakolika prostoriya ostavi duboki utisak u gledaocu; pretpostavimo sada da patos nije od linoleuma — cela će prostoriya biti bez ikakve vrednosti i lišena svakog značaja i draži.

Arch. Jože Mesar, Ljubljana
Oprema delovne sobe Miroslava Zupana,
stavbenika v Ljubljani: Pisalna miza
Mizarsko delo: Jože Žagar, Dravlje

Arch. Jože Mesar, Ljubljana
Oprema delovne sobe Miroslava Zupana,
stavbenika v Ljubljani: Knjižna omara
Mizarsko delo: Jože Žagar, Dravlje

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Soba poklicne žene: Kot za razgovor
Mizarsko delo: Franc Tomšič, Gornji Kašelj

Soba poklicne žene: Toaleta

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Soba poklicne žene

Mizarsko delo: Franc Tomšič, Gornji Kašelj

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner,
Ljubljana

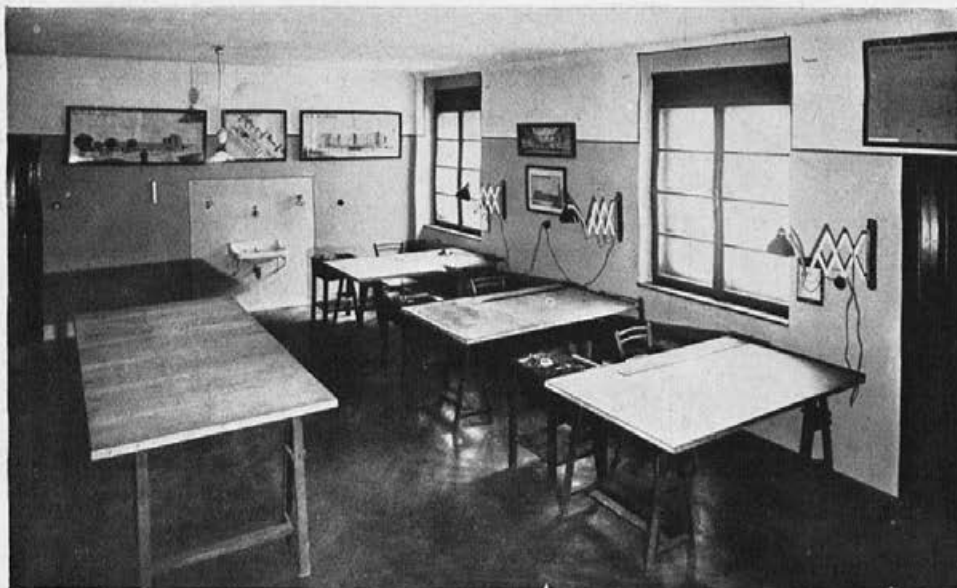
Soba poklicne žene:
Spalni divan

Mizarsko delo:
Franc Tomšič, Gornji Kašelj

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Soba gospoda: Omare in zrcalo

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Soba gospoda: Spalni divan

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Mizarsko delo: Erman & Arhar

Oprema delavnice Risalne mize

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Oprema delavnice: Archiv
Mizarsko delo: Erman & Arhar

Ing. arch. Fatur, Kos, Platner, Ljubljana
Oprema delavnice: Knjižnica
Mizarsko delo: Erman & Arhar

KONKURZI

Izrada idejnih skica za Turistički dom na Iriškom Vencu u Fruškoj Gori.

Turističko društvo Fruška Gora u Novom Sadu raspisalo je ovih dana arhitektonski konkurs za izradu idejne skice za svoj Turistički dom na Iriškom Vencu u Fruškoj Gori. — Dom će biti podignut na visini od 450 m, na jednom od najlepših mesta Venca Fruške Gore, pored glavnog državnog puta Novi Sad-Ruma, nedaleko Državnog oporavilišta, i zadovoljiće davnašnju potrebu ne samo Novog Sada i okolnih mesta, nego i svih onih koji ma iz koga razloga turistički i naučno obilaze našu lepu Frušku Goru.

Utakmica je opšta i pravo učešća imaju svi jugoslovenski inženjeri i arhitekti.

Članovi Ocenjivačkog suda biće: gg. dr. Ignjat Pavlas, društveni pretsednik; Velimir Sp. Vujić, načelnik Banske uprave; dr. Milorad Popov, javni beležnik i član društvene uprave; ing. Milan Cvejić, višji gradj. savetnik Banske uprave; arh. Djordje Tabaković, sekretar Inženjerske komore; ing. Slavko Vukajlović, društveni gradj. savetnik i Gaja I. Gračanin, društveni glavni sreketar.

Rok za podnošenje skica jeste 15. mart 1932 godine, 18 časova. — Skice se podnose na adresu Društva Fruška Gora Novi Sad, Kralja Aleksandra ulica br. 21.

Nagrade su predviđjene:

Prva u iznosu	Din 5000—
druga u iznosu	„ 3000—
i treća u iznosu	„ 1500—

Društvo, sem toga, zadržava pravo otkupa nenagrađenih skica uz cenu od 1000 Din po elaboratu. — Nagradjene ili otkupljene skice biće isplaćene u roku od osam dana od dana objave rezultata ocene.

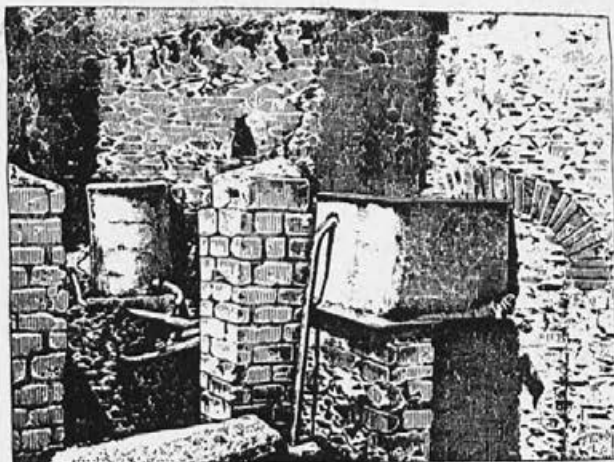
Posle objave rezultata, Društvo će u Novom Sadu prirediti izložbu svih prispelih radova.

Situacija gradilišta kao i ostale detaljne uslove za sastav, podnešenje i otkup idejnih skica, mogu utakmičari dobiti od Društva Fruška Gora u Novom Sadu uz uplatu od 50 Din.

STRUPENI UČINKI SVINCA PRI VODOVODNIH NAPRAVAH

(Dr. F. Tödt, Deutsche Ärzte-Zeitung, V. let., št. 227)

Polaganje svinčenih cevi pri vodovodih, zlasti še pri končnih hišnih vodovodnih napravah, je zelo enostavno in ugodno, ker je svinec lahko upogniti in zvariti in se po po-

75.

poslije Krista

upotrebljavala se je ova rimska kupaonska peć. Pet robova bilo je satima zaposleno oko pripreme tople vode. Danas je dovoljno pokrenuti jednu slavinu

na **VAILLANTOVU AUTO-GEYSERU**

i već se smjesta možete poslužiti toplom vodom ne samo u kupaoni, nego i u kuhinji, spavaćoj sobi i t. d. Potanje upute i prodaja putem plinara i stručnih radnja

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

Higijenske instalacije

kleparstvo, krov-
stvo, strelovodi

JAKOB FLIGL

dediči, LJUBLJANA

Rimska 2 - Gregorčičeva 5

Telefon šte. 33-53

FRANC TOMŠIČ

Stavbno in pohištveno mizarstvo

GOR. KAŠELJ, D. M. v Polju

trebi lahko uporablja v celotnih do 30 m dolgih kosih. Te prednosti pa, ki so ugodne za malega obrtnika pri instalacijskih napravah, so često zakriville nedostatke, ki so v zvezi z uporabo svinčenih cevi. Nedostatki so različni in so odvisni od mehanične in kemično-metalurgične odpornosti. Svinčena cev je izredno mehka in zato pri visokem pritisku ni dovolj odporna. Razumljivo je, da radi tega vsled vodnega pritiska in mraza pokajo vodovodne cevi. Prav tako razgrizejo cevi miši in podgane ter celo oklopniki (chiton, Käferschnecke).

Na splošno bi se morda prednosti in nedostatki svinčenih cevi v vodovodni uporabi izenačili, ako ne bi bil svinec kemično tako malo odporen in ne bi radi tega v vodi raztopljene svinčene soli kot strupi tako odločilno vplivale na ljudsko zdravje.

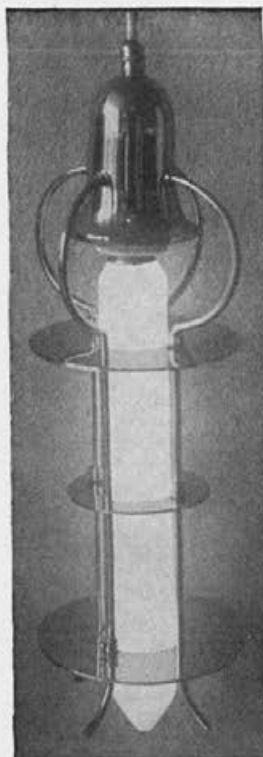
Radi kemične sestave vode moramo dobro premisliti, preden uporabljamo svinčene cevi za dovajanje pitne vode. Dolgoletne izkušnje uče, da tudi priznana trde vode, t. j. vode s karbonatno trdoto (ca 10 nem. stopinj in še več) niso absolutno trdne proti svinčnim učinkom. Poizkusi so pokazali, da se taka voda skozi noč pri mirnem stanju navzame pomisleka vrednih količin svinca. Opazovanja v naravi pa pričajo, da mehke vode z malo karbonata še bolj pospešujejo topljenje svinca. Zatorej lahko rečemo, da vsaka voda ali potom korozije (elektro-kemični učinki) ali potom erozije (mehanični razkroj) sprejema svinec v večji ali manjši količini.

Mislili bi morda, da so neznatne količine svinca pod 1,0 mg/l neškodljive, saj uživamo na splošno vode, — če se na zelo občutljive ljudi ne oziramo — ki imajo v sebi 1,0 mg/l železa in še več. Toda pri tem treba pomisliti, da svinec zavzema med vsemi težkimi kovinami izjemno mesto; človeško telo namreč sprejema tudi svinec, kakor ostale težke kovine, železo, cink, kositer, baker itd., toda ga praktično razen neznatnega dela ne izločuje skozi črevo in ledvice, kar ima za posledico nabiranje strupenih snovi, ki povzročajo trajna in najtežja telesna obolenja.

V vsaki vodi se topi svinec, v nekaterih pa celo tako močno, da se pokažejo kmalu po uživanju take vode zdravstvene motnje: poslabšanje zdravja na splošno, svinčena nekroza, ledvične in črevesne bolezni. Te vode se dajo spoznati po tem, ker imajo neznatno količino apnenčevih soli (mehke vode), pač pa v precejšnji meri kisik in kovine razjedajočo ogljikovo kislino. Celo po temeljiti preparaciji vode (odstranitev železa, filtriranje itd.) je možno, da tudi ugodno sestav-

ljene vode tope svinec. Nezadosten vodni pritisk, njegova izprememba, vsrkavanje zraka in slične obratovalne motnje pospešujejo topljenje. Že sama uporaba svinčenih cevi povzroča torej tudi pri najtrših vodah topljenje svinca. V znatni množini se topi svinec tudi pri železnih in cinkastih kljukah, okovih in plpah na mestih, kjer so zvarjene. Radi tega svetujejo pristojne oblasti, da puščamo pred prvo uporabo vodo odteči. Osnovni tozadevni ukrepi so v Nemčiji že od l. 1906 v veljavi. Mnogo uglednih strokovnjakov na polju higijene, kemije in ljudskega zdravja se je že pečalo z vprašanjem svinčene zastrupitve, kar je imelo za posledico, da so zlasti nemška pristojna ministrstva ukrenila vse potrebno, da se to zlo prepreči. Tako je n. pr. v nekaterih nemških zveznih državah uporaba svinca pri vodovodnih napravah sploh prepovedana; slično tudi na Holandskem in v Ameriki.

Poleg tega imamo v Nemčiji celo vrsto večjih mest, kjer je uporaba svinčenih vodovodnih cevi dovoljena le po predhodni prireditvi vodbe, tako v Frankfurtu ob Mainu, Dessau-u, Leipzigu, Emdenu, Wilhelmshavenu i. dr. Izčrpno se je pečal z vprašanjem uporabljanja svinčenih vodovodnih cevi G. Kühnemann v »Vierteljahresschrift für gerichtl. Medizln u. öffentl. Sanitätswesen«, Berlin 1904,

IVAN KREGAR

LJUBLJANA

Zrinjskega c. 3

Tel. 32-41

Izdelovatelj cerkvenega orodja in posode, modernih stanovanjskih svetlobnih teles in okovja. Medeninaste - ponikljane - steklene opreme za izložbe

Popravljalnica, pozlaticev, posrebritev, ponikljanje, oksidiranje

J. HLEBŠ

DRUŽBA Z OMEJENO ZAVEZO
LJUBLJANA SV. PETRA C. 33

**SOBOSLIKARSTVO
IN PLESKARSTVO**

Najmodernejši vzorci vedno na zalogi. Najmodernejši brizgalni aparati. Izvršitev solidna pod garancijo. Cene konkurenčne.

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

**STEKLO —
PORCELAN
KERAMIKE**

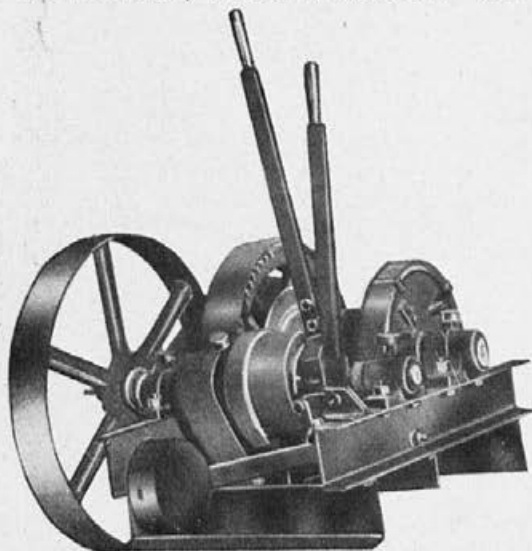
**STEKLARSTVO
za zgradbe
in notranjo
opremo
po načrtih**

IVAN KOVAČIČ

MARIBOR
SLOVENSKA IO
KOROŠKA IO

R. WILLMANN

STROJNO PODJETJE * TEL. 20-55
LJUBLJANA, SLOMŠKOVA UL. 3

**Izvršuje dvigala in dvigalne naprave za stavbni
materijal v najnovejši in solidni izvršitvi**

in Hartwig Klut, znanstveni član Pruskega deželnega zavoda za vodno, talno in zračno higijeno, v »Medizinische Klinik«, 1914, zv. 13., (Berlin-Dahlen).

Če se še ponovno dotaknemo vprašanja svinca, so temu vzrok svinčena zastrupljenja, ki so se v zadnjem času pojavila v Leipzigu. Tu so namreč pri neki naselbini (Mariental) uporabili za hišne vodovodne cevi izključno svinec, ker so železne cevi radi topilnega vpliva tamkajšnje vode prehitro zarjavele. Vodni konzum v Leipzigu je radi vključitve okoliških občin silno narastel. Največje mestne vodovodne naprave leže deloma daleč izven mestnega pomerija, pri Naunhofu in Canitzu; stari vodi — deloma odprti kanali, deloma železne cevi — niso več zadoščali. Nastala je potreba po novih cevni napravah, ki bi vodo hitreje dovajale v Leipzig. Vse to je očitvidno povzročilo bistveno kemično izpremembo vode: vsekakor je množina proste ogljikove kisline v posameznih napravah narasla. Odstranitev ali nevtralizacija kisline se ni povsod izvršila in tudi pri vseh napravah ni bila nujna. Manjka pa pri vodovodnih napravah v Canitzu in Schönfeldu. Tako sta dospela iz naravne vode po sprostitvi železa ogljikova kislina in zračni kisik v svinčene cevi hišnih vodov, kjer sta v velikih množinah topila zdravju škodljivi svinec. Prebivalcem hiš, zgrajenih po l. 1928. proti nevarnost trajnih težjih obolenj. Kakor je sklepati po časopisnih vesteh, se vrše priprave, da bi se tudi pri vodovodu v Canitzu izvršile velikopotezne naprave za nevtralizacijo kisline, v katerih bi voda postala trša.

Pač so pri vseh prej omenjenih težko prizadetih mestih podvzeli potrebne mere za izboljšanje, vendar pa navadno zla niso zagrabili pri korenu, to se pravi — prepovedali uporabo svinčenih cevi; poskušali so namreč z večjimi ali manjšimi stroški napraviti vodo neškodljivo. V ta namen služijo predvsem priprave za nevtralizacijo kisline, v katerih se naravni vodi dodaja določena količina apnenca, natrijevega luga ali sode, da se tako odstrani nevarna ogljikova kislina. Praksa pa je pokazala, da je samo najboljša naprava ravno še dovolj dobra in da tudi take dobre naprave ne delujejo vedno povsem zanesljivo. Zastoj v dovajanju kemikalij, malenkostna zamašitev zaporne naprave in sl. često zadošča, da se odstranitev kisline v vodi ne izvrši. V primerih, kjer je motnje možno takoj zaznati in odstraniti, z drugimi besedami, kjer so naprave opremljene z zanesljivim osebjem, se ni bati nobene nevarnosti. Če pa motnja traja dalje časa, se tako umetna varnostna

plast na notranji strani svinčene cevi zredči in tako omogoči, da se voda navzame svinca. Ako pa se zgodi, da je doziranje netočno in pogrešno, — in to se je že često pripetilo — se dovaja preveč kemikalij. Tako postane voda bolj alkalična in seveda za svinec ponovno agresivna.

Tako ni nič nenavadnega, da baš sredstva, s katerimi smo hoteli dobiti za svinec neagresivno vodo, povečajo njeno topljivo moč, čeprav s pomočjo drugih reakcij. Zato odločno odsvetujemo, da se smatrajo priprave za odstranitev kisline kot zanesljivo sredstvo proti svinčnim zastrupitvam pitne vode. Razen tega je potrebno za take dobro delujoče naprave ogromnih stroškov, ki jih pri današnjem gospodarskem položaju zmore le malokatera javna ali zasebna ustanova. Zato je umestno, da se tem izdatkom izognemo s tem, da pri vodovodih za pitno vodo sploh ne uporabljamo svinčenih cevi in da mero-dajna oblastva njih uporabo kratkomalo zakonito prepovejo, nasprotno pa so za razpeljavo vode po hišah zelo priporočljive bakrene cevi, ki so se v praksi izkazale kot popolnoma zanesljive. Pri tem odpade tudi pomislek, da bi bile bakrene cevi dražje, ker bi se spričo splošne uporabe bakrenih cevi za hišno razpeljavo vodovoda v moderni tehniki kmalu izkazalo, da so ravno svinčene cevi zvezane z večjimi stroški.

DVIGALA

Stavbna dvigala najmodernejše konstrukcije, tovarna dvigala ter dvigala za jedila na ročni, kakor tudi električni pogon izdeluje tvrdka R. Willmann, strojno podjetje, Slomškova 3 v najboljši izvršitvi po zmernih cenah.

BAKER KOT GRADBENI MATERIJAL

Med vojno in po vojni so gospodarske prilike onemogočile, da bi se baker uporabljal kot gradbeni material pri stavbah. Čim pa so se razmere tudi tu konsolidirale in je ponujal trg zopet dovolj bakra, so podjetniki opustili razna nadomestila ter znova segli po bakru, po tistem stavbnem materialu, ki še do danes kljub velikemu konzumu vedno ni dovolj cenjen. Naši predniki so vse bolj poznali vrline in izredne prednosti te kovine ter jo splošneje uporabljali pri zidavi in opremi stavb. Zlasti so cenili njeno izredno in odlično trpežnost, za kar naj omenim samo stare cer-

PROTOS-ELEKTRO-APARAT ZA TRAJNO GRIJANJE VODE

kuhinjski aparat
za 30—50 litara

viseći aparat
za 50—150 litara

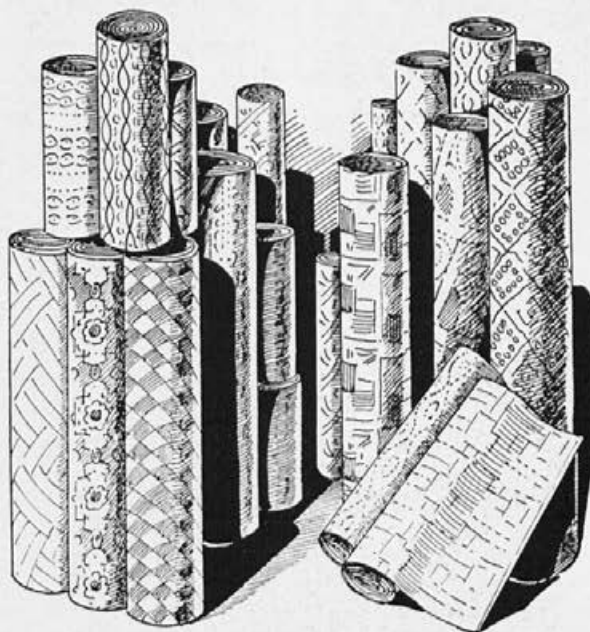
stojeći aparat
za 200—600 litara

**JUGOSLOVENSKO
SIEMENS**

D. D.

BEOGRAD-LJUBLJANA-SARAJEVO-SPLIT-ZAGREB

LINOLEJ v VELIKI IZBIRI
—A. & E. SKABERNE

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

Košenina Franc

Kleparstvo, vodovodne instalacije
in sanitarne naprave

Telefon 2740

Ljubljana-Glince

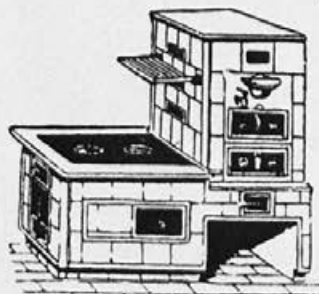
Tržaška cesta 49

Pečarsko in lončarsko podjetje

PAVEL HERIČKO

MARIBOR, TATENBACHOVA ULICA 6

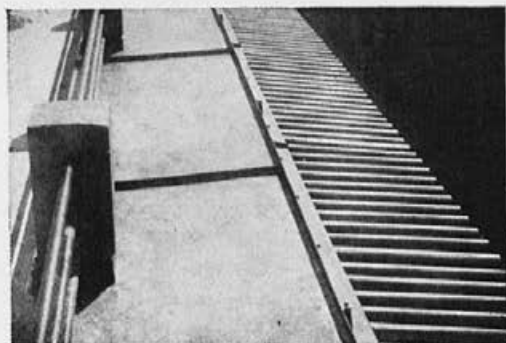
Glinaste peči, štedilniki, keramične plošče za tlak, plošče za oblaganje sten, šamotna ognjetrodna opeka, šamotna moka

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

kve in monumentalne zgradbe po Franciji in severnih deželah. Tu imamo živo pričjo, kako strehe, pokrite z bakreno pločevino, že čez 500 let kljubujejo času in vremenu. Baker pa nima samo te prednosti, da je izredno trpežen in odporen proti elementarnim poškodbam, temveč ga vreme in zrak patinirata in na ta način na trpežnosti celo pridobi.

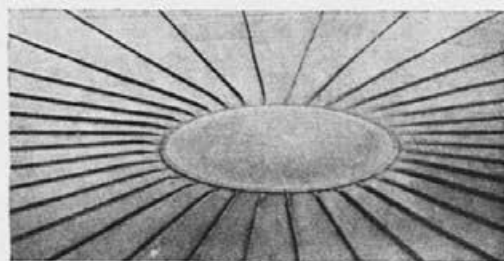
Zadnje čase se v vedno večji meri opaža hvalevredno povpraševanje po bakru. Zlasti se mnogo uporablja bakrena pločevina za krovna dela, kar je lep dokaz, da naši hišni posestniki, podjetniki in arhitekti znajo pravilno ceniti dobre lastnosti bakra kot gradbenega materiala. Bakrena pločevina namreč ni samo prvovrstno gradivo za pokrivanje ravnih ploskev na strehah, marveč se lahko uporablja tudi za obrobke, žlebove itd. Danes je tudi cena bakru sorazmerno precej nižja, kot je bila pred vojno, ter je na ta način razlika v ceni med pocinjeno pločevino in bakreno znatno manjša, če pa pomislimo še na trpežnost bakra, moramo priznati, da je bakrena pločevina znatno cenejša od pocinjene. Seveda so stroški za pokrivanje strehe z bakreno pločevino trenutno večji, kakor bi bili, če bi za to porabljali pocinjeno železno pločevino ali pa kakšen drug material, vendar je ta razlika v ceni poplačana že pred 30 leti s prihranki, ki bi jih sicer morali potrošiti za popravila in obnavljanje, če bi porabljali kak drug material.

Detajl bakrene strehe na Grafiki v Ljubljani
Kleparsko delo Peter Žitnik, Ljubljana

Bakrena pločevina za pokrivanje streh in razna druga gradbena dela bi ravno v sedanjih časih morala biti prav upoštevana in priti do prave veljave, ko je gospodarski položaj resen in sam opominja, da štedimo. Zato se ne bi smela dopuščati poraba kakršnihkoli hipno sicer cenenih nadomestil, ki pa so v resnici mnogo dražja, ker jih radi njihove netrpežnosti in nesolidnosti treba vedno popravljati in obnavljati. V tem oziru moramo

biti toliko gospodarsko dalekovidni, da ne bomo gradiva z najnižjimi cenami smatrali za najcenejše.

Detajl bakrene strehe na Grafiki v Ljubljani
Kleparsko delo Peter Žitnik, Ljubljana

Končno naj še omenim, da je baker material, ki zahteva od kleparja največ sposobnosti in navora. Tu se izkaže kleparjeva sposobnost in izvežbanost, pri čemer pa ne smemo pozabiti, da dostikrat še tako sposobnemu kleparju ni mogoče dela izvršiti tako, kot je potrebno, kajti pri projektiranju zgradbe mora arhitekt upoštevati tudi tehniko dela in naravo gradbenega materiala. Zato je potrebno, da že pri projektiranju zgradbe soodloča tudi klepar. Tako šele se lahko klepar izkaže pravega mojstra in prepriča, da je baker zares najcenejše in najsolidnejše gradivo.

PETER ŽITNIK • LJUBLJANA

Splošno kleparstvo - Inštalacija strelovodov
AMBROŽEV TRG ŠT. 9 - TELEFON ŠT. 3146

Kompletirajte Vašu

DOMAČU STRUČNU BIBLIOTEKU

knjigom GRADEVINARSTVO od inž. teh. pukovnika Duš. N. Njegovana, Zemun.

Ovo delo je preporučeno od Ministarstva Vojske i Mornarice i više drugih nadležti, a naročito od Saveza Gradova, kao dobar priručnik Opštinama, građevinskim vlastima u smislu novog Građevinskog Zakona.

Prva knjiga v Jugoslaviji o modernem zidanju in opremi stanovanj

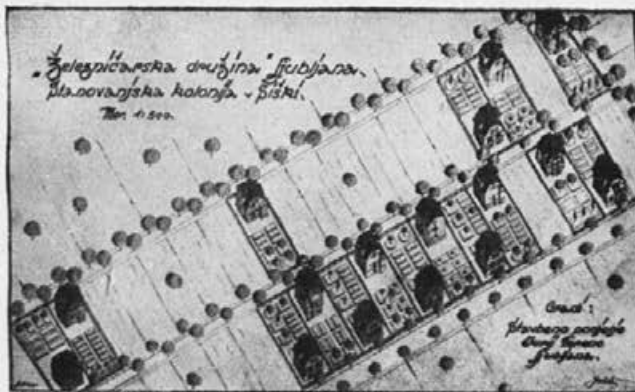
ARH. J. MESAR — ARH. J. SPINČIČ

STANOVANJE

je izšla in se naroča v

JUGOSLOVANSKI KNJIGARNI V LJUBLJANI

Luksuzna, v polno platno vez. izdaja Din 100

IZVRŠUJE VSAKOVRSNA
STAVBNA DELA SOLIDNO,
HITRO IN POCENI

JURIJ FERENC

koncesionirani zidarski mojster

LJUBLJANA

KOMENSKEGA ULICA 26

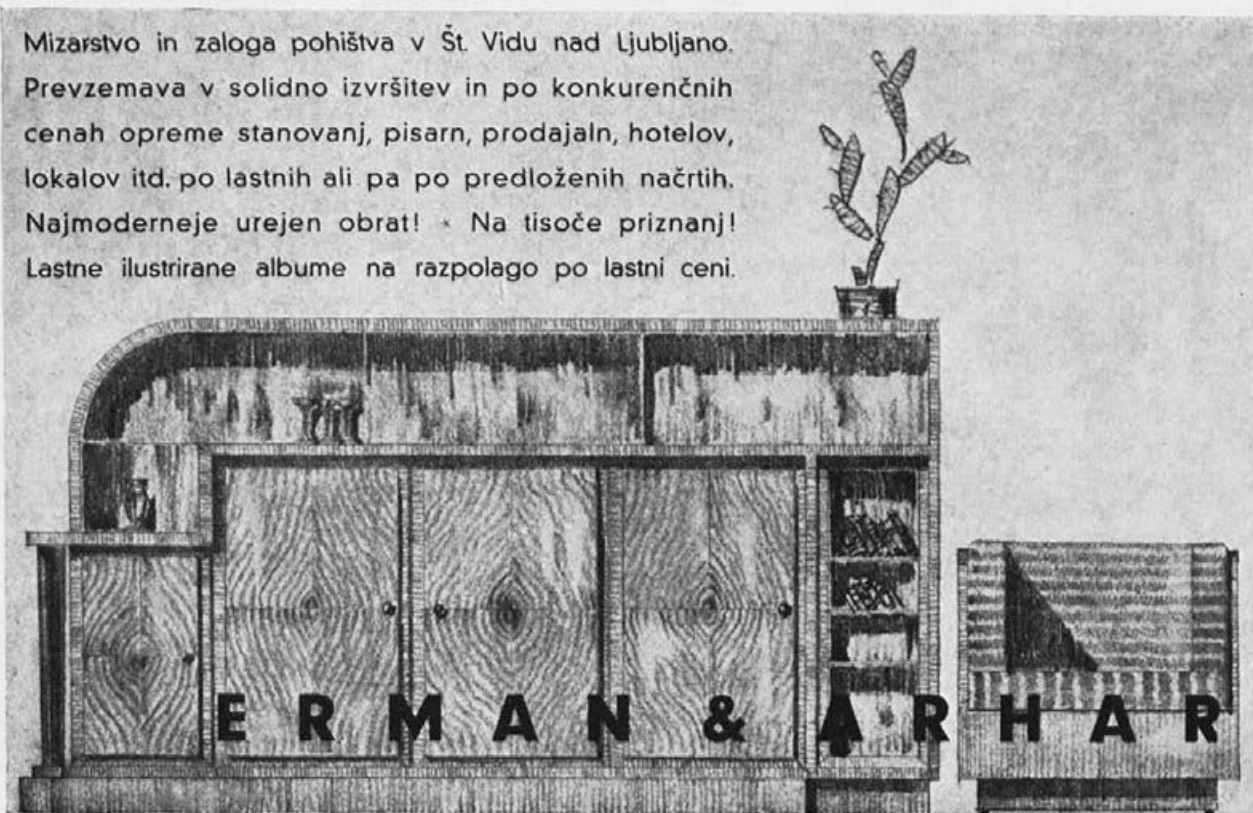
ČERNE AVGUST

Izvršuje vsa mizarska dela, posebno še opreme za spalnice, jedilnice in kuhinje iz domačega in tujega lesa

ZGORNJA ŠIŠKA 122

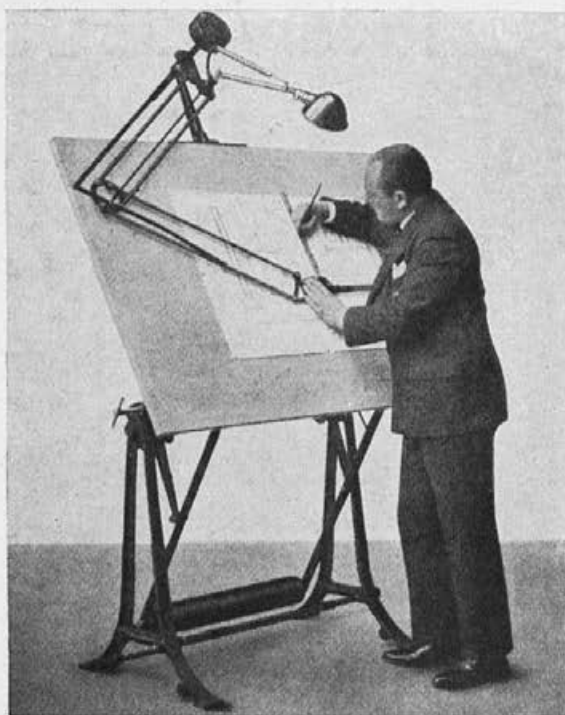
Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

Mizarstvo in zaloga pohištva v Št. Vidu nad Ljubljano.
 Prevzemava v solidno izvršitev in po konkurenčnih
 cenah opreme stanovanj, pisarn, prodajaln, hotelov,
 lokalov itd. po lastnih ali pa po predloženih načrtih.
 Najmoderneje urejen obrat! * Na tisoče priznanj!
 Lastne ilustrirane albume na razpolago po lastni ceni.

»ISIS« — Dr. Graf

CRTAČI APARATI I CRTAČI STOLOVI

Reprezentant za Jugoslaviju: Drago Lunder, Ljubljana

KOSOVSKA DJEVOJKA

Djelo vajara
 I. RANDIČA
 veličina 1,72 m

Original se nalazi
 na groblju na Rjeci, a model u Firenci. Kopija
 iz kararskog mramora nalazi se u etnografskom
 muzeju u Splitu kao zalog Gradske štedionice
 za 20.000 Din. Cijena god. 1924 bila je 25.000 lira

Pri naročilu se sklicuj na oglas v reviji

SEZNAM TVRDK KI INSERIRAJO V ARHITEKTURI:

Iv. Brunčič, Ljubljana, Kolodvorska ulica 12 / Avgust Martinčič, Ljubljana, Rimska cesta 14 / Dominik Battelino nasl. sin, Ljubljana, Slomškova 19 / Ivan Zakotnik, Ljubljana, Kobaridska ulica 45 / G. Tönnies, Ljubljana, Dunajska cesta 25 / Josip Karmelj, Ljubljana, Gosposka ulica 16 / Franc Šerbec, Ljubljana-Vič, Glince IX-21 / Albert Špeletič, Ljubljana, Emonska cesta 25 / Fr. Rebernik, Ljubljana, Komenskega ulica 22 / »Javor«, Logatec-Ljubljana, Masarykova cesta / Keramika, J. Klemenčič, družba z o. z., Novo mesto / Ecker L. M. sinova, Ljubljana, Slomškova ulica 4 / Jožef Šenica, Ljubljana, Dunajska cesta - Bežigrad 6 / Ivan Genussi, Ljubljana, Igriška ulica 10 / M. Gogala, Bled I. / Hotel Miklič, Ljubljana / Fr. Strupl, Celje / Karl Koštamaž, Celje, Tovarniška ul. 10 / I. Bernik, Ljubljana, Linhartova ulica 16 / F. P. Vidic & Komp. Anton Kovačič, Ljubljana, Prešernova ulica 3 / B. Jančar, Ljubljana, Breg 6 / Vinko Kukovec, Celje-Lava / Repše Ignac, Ljubljana, Dvorni trg 1 / Vallant Auto-Geyser / Jakob Filgl dediči, Ljubljana, Rimska 2 / Franc Tomšič, Gor. Kašelj, D. M. v Polju / Ivan Kregar, Ljubljana, Zrinjskega c. 3 / J. Hlebš, d. z o. z., Ljubljana, Sv. Petra cesta 33 / Ivan Kovačič, Maribor, Slovenska 10 / R. Willmann, Ljubljana, Slomškova ul. 3 / Jugoslovensko Siemens d. d., Beograd / A. & E. Skaberne, Ljubljana / Košenina Franc, Ljubljana-Glince, Tržaška cesta 49 / Pavel Heričko, Maribor, Tatenbachova ulica 6 / Peter Žitnik, Ljubljana, Ambrožev trg 9 / Jurij Ferenc, Ljubljana, Komenskega ulica 26 / Černe Avgust, Zg. Šiška 122 / Erman & Arhar, Št. Vid nad Ljubljano / »Isis« — Dr. Graf, Drago Lunder, Ljubljana / Knjigoveznica Jugoslovanske tiskarne r. z. z o. z., Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6 / Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani

PRIPOROČA SE

KNJIGOVEZNICA

**JUGOSLOVANSKE
TISKARNE R. Z. Z O. Z.**

LJUBLJANA, KOPITARJEVA UL. 6/II

Litografija Offsetna

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA V LJUBLJANI**